

POKOUŠENÍ
HRA O DESETI OBRAZECH

Zdeňku Urbánkovi

Osoby

DR. JINDŘICH FOUSTKA, vědec
FISTULA, invalidní důchodce
PRIMÁŘ
VILMA, vědkyně
ZÁSTUPCE PRIMÁŘE
MARKÉTA, sekretářka
DR. LIBUŠE LORENCOVÁ, vědkyně
DR. VILÉM KOTRLÝ, vědec
DR. ALOIS NEUWIRTH, vědec
HOUBOVÁ, Foustkova bytná
TANEČNÍK
PETRUŠKA
TAJEMNÍK
MILENKA
MILENEC

Před představením, v pauzách mezi obrazy a o přestávce zní jednotná rocková hudba „kosmické“ či „astrální“ povahy. Důležitě je, aby pauzy mezi obrazy byly co nejkratší, a tudíž přestavby — navzdory rozmanitosti a scénické náročnosti střídajících se dějů — co nejrychlejší.

První obraz

Na scéně je jedna z místností vědeckého ústavu, kde je zaměstnán Foustka. Je to cosi mezi kanceláři, ordinací, knihovnou, klubovou a předstíní. Jsou tu troje dveře, vzadu, nalevo vpředu a napravo vpředu. Vpravo vzadu je lavice, stolec a dvě židle; u zadní stěny je knihovna, lůžko potažené voskovým plátnem a prosklená bílá skříňka s léky a různými exponáty, například embryi, modely lidských orgánů, kultovními předměty primitivních národů apod. Nalevo je psací stůl s psacím strojem a různými spisy, za ním je kancelářská židle a u zdi registratura; uprostřed místnosti visí veliký lustr. Mohou tu být i další předměty, třeba horské slunce, umyvadlo či ribstol. Zařízení místnosti není otiskem nějakých specifických zájmů, nebo dokonce něčí osobnosti, ale odpovídá neurčitěmu poslání celého ústavu; kombinace předmětů různorodého určení i vzhledu zdůrazňuje erární anonymitu prostoru, kam různé věci svedla dohromady spíš nahodilost provozních dějin této místnosti než nějaký účel. Když se otevře opona, jsou na scéně Lorencová, Kotrlý a Neuwirth. Lorencová má na sobě bílý plášť, sedí za psacím stolem, o psací stroj má opřeno zrcátko a pudruje se. Kotrlý v bílém plášti je rozvalen na lavici a čte si noviny. Neuwirth je v civilu, stojí v pozadí u knihovny, zády k místnosti, a prohlíží si nějakou knihu. Krátká pauza.

LORENCOVÁ (volá): Markéto —

Levými dveřmi vstoupí Markéta v kancelářském plášti.

MARKÉTA: Přejete si, paní doktorko?

LORENCOVÁ: Neudělala byste mi kávu?

MARKÉTA: Samozřejmě —

KOTRLÝ (aniž vzhledne): Mně taky, prosím —

NEUWIRTH (aniž vzhledne): I mně —

MARKÉTA: Tak tři, ano?

LORENCOVÁ: Jo —

Markéta odejde levými dveřmi. Krátká pauza, načez zadními dveřmi rychle vstoupí Foustka v černém svetru a černých kalhotách, s aktovkou v ruce, trochu udýchán.

FOUSTKA: Ahoj —

KOTRLÝ (odkládá noviny): Nazdar, Jindřichu —

NEUWIRTH (odloží knihu a obrátí se): Ahoj —

Lorencová strčí zrcátko a pudr do kapsy pláště a přejde k lavici ke Kotrlému, zřejmě aby uvolnila psací stůl Foustkovi. Ten na něj staví svou aktovku a vyndává z ní spěšně nějaké papíry. Ostatní ho se zájmem pozorují.

FOUSTKA: Už tu byli?

KOTRLÝ: Ještě ne —

LORENCOVÁ: Co Vilma?

FOUSTKA: Skočila si naproti pro pomeranče —

Levými dveřmi vstoupí Markéta s třemi šálky kávy na malém tácku, dvě kávy klade na stůl před Lorencovou a Kotrlého, třetí podává Neuwirthovi, který stojí v pozadí opřen o knihovnu.

LORENCOVÁ: Děkujem —

Markéta se vrací k levým dveřím.

FOUSTKA: Markéto —

MARKÉTA (zastaví se): Přejete si, pane doktore?

FOUSTKA: Nezlobte se — ale neudělala byste ještě jednu pro mě?

MARKÉTA: Jistě —

FOUSTKA: Děkuji moc —

Markéta odejde levými dveřmi. Lorencová, Kotrlý a Neuwirth si míchají kávu a pozorují přítomnou Foustku, který usedl za psací stůl a přerovnáva na něm různé papíry a spisy. Delší a poněkud napjaté ticho přeruší posleze Kotrlý.

KOTRLÝ (k Foustkovi): Tak co?

FOUSTKA: Co — co?

KOTRLÝ: Jak pokračuješ?

FOUSTKA: V čem?

Lorencová, Kotrlý a Neuwirth na sebe pohlednou a usmějí se. Krátká pauza.

LORENCOVÁ: No přece ve svých privátních studiích —

FOUSTKA: Nevím, o jakých studiích mluvíš —

Lorencová, Kotrlý a Neuwirth na sebe pohlednou a usmějí se. Krátká pauza.

NEUWIRTH: Vždyť si tady o tom, Jindřichu, cvrlikají vrabci na střeše!

FOUSTKA: Nezajímá mě, co si cvrlikají vrabci na zdejší střeše, a nemám jiné studijní zájmy než ty, které bezprostředně souvisejí s mou prací v našem ústavu —

KOTRLÝ: Nevěříš nám, vid'š? Nedivím se ti: jsou věci, u nichž je opatrnost věru na místě —

NEUWIRTH: Zvlášť když si člověk zahrává na dvou frontách najednou —

FOUSTKA (rychle pohledne na Neuwirtha): Jak to myslíš?

Neuwirth spiklenecky ukáže prstem nejprve kolem po místnosti a posleze na pravé dveře, čímž chce znázornit moc vládnoucí ústavu, a pak ukáže nahoru a nakonec dolů, čímž chce znázornit moc nebes a pekla.

Máte všichni příliš bujnou fantazii! Ten večírek dneska bude?

LORENCOVÁ: Samozřejmě —

Pravými dveřmi vstoupí Zástupce v civilu a Petruška v bílém plášti. Drží se za ruce a budou se tak držet po celou hru, to znamená, že Petruška, která v celé hře nepromluví, bude nepřetržitě provázet Zástupce. Ten jí však nevěnuje žádnou zvláštní pozornost, takže to vyvolává dojem, jako by si ji s sebou vodil jen jako nějakou osobní rekvizitu či talisman. Lorencová, Kotrlý a Foustka vstanou.

KOTRLÝ: Dobré jitro, pane zástupče —

ZÁSTUPCE: Buďte zdrávi, přátelé! A posadte se, prosím, víte přece, že ani já, ani pan primář si na tyhle formality nepotrpíme!

Lorencová, Kotrlý a Foustka opět usednou. Krátká pauza.

Tak co je nového? Jak jste se vyspali? Máte nějaké problémy? Nevidím tu Vilmu —

FOUSTKA: Volala, že autobus měl poruchu. Ale už pry sehnala taxík, takže tu za chvíli bude —
Krátká pauza.

ZÁSTUPCE: Tak jak se těšíte na večírek? Doufám, že všichni přijдете —

KOTRLÝ: Já přijdu určitě —

LORENCOVÁ: Všichni přijdeme —

ZÁSTUPCE: Výborně! Já osobně považuji naše ústavní večírky za skvělou věc — hlavně pro jejich kolektivně psychotherapeutický efekt. Jak dobře a rychle se daří v jejich neformální atmosféře řešit například různé ty mezilidské problémy, které se mezi námi čas od času objevují! A jedině díky tomu, že se tam jako jednotlivci vždycky tak nějak uvolníme, jako komunita se tam vždycky tak nějak upevníme! Nemám pravdu?

KOTRLÝ: Já to cítím přesně tak —

ZÁSTUPCE: Nehledě k tomu, že by byl vyložený hřích tak hezké zahrady aspoň občas nevyužít!

Pauza.

Přišel jsem schválně o chvíliku dřív —

NEUWIRTH: Něco se stalo?

ZÁSTUPCE: Pan primář vám to řekne sám. Já vás chtěl jenom v rychlosti poprosit, abyste měli rozum, snažili se ho pochopit a zbytečně mu neztěžovali už tak dost těžkou situaci. Všichni přece víme, že hlavou zeď neprotlačíme — nač tedy komplikovat život jiným i sobě! Myslí, že můžeme být rádi, že máme takového primáře, jakého máme, takže podpořit ho znamená vlastně podpořit sami sebe. Měli bychom si uvědomit, že v jádře mu jde o dobrou věc, že ani on není svým vlastním páнем, a že tedy nemáme jinou alternativu než přijmout aspoň tu minimální míru sebekázně, která je nezbytná k tomu, aby neměl on, náš ústav, a tudíž ani žádný z nás zbytečné problémy. Nejde o nic neobvyklého: určitá míra vnitřní disciplíny je přece v dnešním světě vyžadována všude a od každého! Věřím, že mi rozumíte a nebudete na mně chtít, abych vám říkal víc, než kolik jsem vám řekl a říct mohl. Jsme přece dospělí lidé, ne?

KOTRLÝ: Ano —

ZÁSTUPCE: No vidíte! Už jste fasovali mýdlo?

FOUSTKA: Dneska ho budu roznášet —

ZÁSTUPCE: Fajn!

Pravými dveřmi vstoupí Primář v bílém plášti. Lorencová, Kotrlý a Foustka ihned vstanou.

KOTRLÝ: Dobré jitro, pane primáři —

PRIMÁŘ: Buďte zdrávi, přátelé! A posadte se, prosím, víte přece, že si na tyhle formality nepotrpím!

ZÁSTUPCE: Přesně to jsem před okamžikem kolegům říkal, pane primáři!

Lorencová, Kotrlý a Foustka opět usednou. Primář si chvíli zkoumavě prohlíží přítomné, pak

přistoupí k Foustkovi a podá mu ruku. Foustka překvapeně vstane.

PRIMÁŘ (*k Foustkovi*): Jak jste se vyspal?

FOUSTKA: Děkuji, dobře —

PRIMÁŘ: Máte nějaké problémy?

FOUSTKA: Ani ne —

Primář stiskne Foustkovi přátelsky loket a obrátí se k přítomným. Foustka opět usedne.

PRIMÁŘ: Co je s Vilmou?

ZÁSTUPCE: Volala, že autobus měl poruchu. Ale už prý se hnala taxík, takže tu za chvíli bude —

Levými dveřmi vstoupí Markéta s šálkem kávy, podá ho Foustkovi.

FOUSTKA: Děkuji —

MARKÉTA: Není zač —

Markéta odejde levými dveřmi.

PRIMÁŘ: Tak jak se těšíte na večírek?

KOTRLÝ: Moc, pane primáři —

ZÁSTUPCE: Mám v této souvislosti, přátelé, dobrou zprávu: pan primář slíbil, že se tam také na chvíli objeví —

LORENCOVÁ: Jenom na chvíli?

PRIMÁŘ: To bude záležet na okolnostech. (*K Foustkovi*) Doufám, že přijdete —

FOUSTKA: Samozřejmě, pane primáři —

PRIMÁŘ: Podívejte, kolegové, nemá cenu, abych to zbytečně protahoval, každý máme dost své práce. Takže k věci: jak už asi víte, množí se v poslední době hlasy, že náš ústav neplní své poslání způsobem, odpovídajícím vzniklé situaci —

NEUWIRTH: Jaké situaci?

PRIMÁŘ: Nebudeme si přece, kolego Neuwirthe, hrát na slepou bábu! Anebo to snad nejsme právě my, kdo má o určitých věcech vědět první a první na ně také reagovat? Za to jsme přece placeni! Ale nechme toho. Je na nás zkrátka stále důrazněji

naláháno, abychom přešli do ofenzivy, to znamená, abychom začali rozsáhlou publikačně-popularizační, výchovně-osvětovou, badatelskou i individuálně terapeutickou vědeckou prací konečně nějak čelit —

ZÁSTUPCE: Samozřejmě v duchu vědeckého názoru na svět —

PRIMÁŘ: To je snad samozřejmé, ne?

ZÁSTUPCE: Promiňte, pane primáři, ale existuje bohužel i věda, která na vědeckém názoru na svět založena není —

PRIMÁŘ: To není u mě žádná věda! Kde jsem skončil?

KOTRLÝ: Říkal jste, že máme začít konečně nějak čelit —

PRIMÁŘ: Určitým, sice jen ojedinelým, nicméně přesto alarmujícím projevům různých iracionalistických nálad, objevujících se hlavně u jisté části mladé generace a vyrůstajících z nesprávného — *Pravými dveřmi vstoupí Tajemník, přistoupí k Primáři a dlouze mu něco šeptá do ucha. Primář vážně pokyvuje hlavou. Po delší chvíli Tajemník skončí; Primář ještě jednou přikývne; Tajemník odejde pravými dveřmi. Krátká pauza.*

Kde jsem skončil?

KOTRLÝ: Říkal jste, že ty iracionalistické nálady, kterým máme čelit, vyrůstají z nesprávného —

PRIMÁŘ: Chápání systémové komplexnosti přírodních dějů a historické dynamiky civilizačních procesů, z nichž jsou vytrhávány některé jejich dílčí aspekty, aby pak byly interpretovány buď v duchu pseudovědeckých teorií —

ZÁSTUPCE: Máme zjištěno, že mezi mladými lidmi obíhá několik opisů C. G. Junga —

PRIMÁŘ: Anebo v duchu celé škály mystických přesudků, pověr, obskurních nauk a praktik, šířených některými šarlatány, psychopaty a inteligentními lidmi —

Zadními dveřmi vběhne udýchaná Vilma v šatech a s pytlíkem pomerančů v ruce.

VILMA: Promiňte, pane primáři, moc mě to mrzí — ale představte si, že autobus, kterým jsem jela —

PRIMÁŘ: Vim o tom, posadte se —

Vilma usedne na lůžko, potažené voskovaným plátnem, mává na Foustku a o čemsi se s ním pokouší gestikulací i mimicky domluvit.

Podívejte, kolegové, nemá cenu, abych to zbytečně protahoval, každý máme dost své práce. S podstatou situace a úkolů, které z ní vyplývají, jsem vás seznámil, takže teď záleží především na vás. Já bych vás chtěl už jenom poprosit, abyste měli rozum, snažili se mě pochopit a zbytečně mi neztěžovali moji už tak dost těžkou situaci. Jde přece o dobrou věc! Anebo snad neřijeme, hergot, v novověku?

KOTRLÝ: Žijeme —

PRIMÁŘ: Tak vidíte! Už jste fasovali mýdlo?

FOUSTKA: Dneska ho budu roznášet —

Primář přistoupí k Foustkovi; Foustka vstane;

Primář mu položí ruku na rameno a chvílku mu hledí vážně do tváře. Pak zjihle řekne.

PRIMÁŘ: Spoléhám na vás, Jindřichu —

FOUSTKA: Ve věci mýdla?

PRIMÁŘ: Mýdla i všeho ostatního!

Opona padá.

Konec prvního obrazu

Druhý obraz

Na scéně je Foustkův byt. Je to nevelký staromládenecký pokoj s jedněmi dveřmi vzadu vpravo. Zdi jsou zakryty knihovnamí s velkým množstvím knih; nalevo je okno a před ním velký psací stůl s mnoha papíry a dalšími knihami, za ním je židle; napravo je nízká pohovka. Vedle ní je velký glóbus a někde na knihovně visí mapa hvězdné oblohy. Když se otevře opona, uprostřed místnosti klečící Foustka v županu, kolem něj stojí na podlaze čtyři hořící svíčky, pátou drží v levé ruce, zatímco v pravé má křídlo, kterou kreslí kolem sebe a stojících svíček kruh. Vedle něj leží otevřená velká starší kniha. V místnosti je přítmi. Když Foustka dodělá svůj kruh, nahlédne do knihy a chvíli v ní něco luští. Pak zakrouťí hlavou a něco zamumlá. Vtom někdo zaklepe na dveře. Foustka se lekne a vyskočí.

FOUSTKA (zvolá): Moment!

Foustka rychle rozsvítí elektrické světlo, sfoukne všechny svíčky, odnese je spěšně někam za psací stůl, uklidí knihu, rozhlédne se, pak se pokouší nohou smazat kruh, který předtím nakreslil na zem. Vola.
Kdo je?

HOUBOVÁ (za scénou): To jsem já, pane doktore —
 FOUSTKA (volá): Pojďte dál, paní Houbová —
Vstoupí Houbová.
 HOUBOVÁ: Vy tu ale máte načadino! Měl byste si vyvětrat —
 FOUSTKA: Jo, hned — stalo se něco?
 HOUBOVÁ: Máte tu návštěvu —
 FOUSTKA: Já? Koho?
 HOUBOVÁ: Nevím, nepředstavil se —
 FOUSTKA: Takže někdo cizí?
 HOUBOVÁ: Ještě tu nebyl — aspoň já ho neviděla —
 FOUSTKA: Jak vypadá?
 HOUBOVÁ: No — jak bych to řekla — tak trochu nesolidně — a hlavně to —
 FOUSTKA: Co?
 HOUBOVÁ: Je mi to trapné —
 FOUSTKA: Jen to řekněte, paní Houbová!
 HOUBOVÁ: No prostě — zapáchá —
 FOUSTKA: Skutečně? A jak?
 HOUBOVÁ: Těžko říct — trochu jako syrečky —
 FOUSTKA: To se podíváme! No nic, at jde tedy dál —
Houbová odejde, dveře nechá pootvřené.
 HOUBOVÁ (za scénou): Prosim, pane —
Vejde Fistula. Je to pomešší kulhající člověk, téměř střízlík, značně podezřelého vzezření, v ruce má papírový pytlík a v něm bačkory. Houbová za ním ještě nahlédne do místnosti, pokrčí na Foustku rameny a zavře. Fistula se blbě šklebí; Foustka na něj překvapeně hledí. Pauza.
 FOUSTKA: Dobrý den —
 FISTULA: Poklona —
Pauza; Fistula se se zájmem rozhlíží.
 Máte to tu útulné, tak nějak jsem si to představoval. Solidní knihy — vzácný glóbus — ve všem jakási přiměřenost — inu Váhy se nezaprout!
 FOUSTKA: Nevím, o jakých vahách mluvíte. Hlavně ovšem nevím, s kým mám tu čest —

FISTULA: Na všechno dojde. Můžu se posadit?

FOUSTKA: Prosim —

Fistula si sedne na pohovku, zuje si boty, ze svého pytlíku vyndá bačkory, obuje si je, boty vloží do pytlíku, který pak položí na pohovku vedle sebe. Pauza.

FISTULA: Předpokládám, že vás nemusím žádat o to, abyste o mně s nikým nemluvil v zájmu svém i mém.

FOUSTKA: Proč o vás nemám mluvit?

FISTULA: To brzo pochopíte. Jmenuji se Fistula. Kde jsem zaměstnán, není důležité, ostatně trvalé místo ani nemám, ba ani mít nemusím, jsa invalidním důchodcem —

Fistula se blbě zašklebí, jako by řekl nějaký vtíp.

FOUSTKA: Spíš bych řekl, že pracujete v sirkárně —

Fistula se zachechtá, pak náhle zvažní.

FISTULA: Jde o jakousi neznámou plíseň nohou, dost s tím zkusím a dělám proti tomu, co se dá, i když moc se toho dělat nedá —

Foustka si sedne na roh psacího stolu a hledí na

Fistulu, v jeho pohledu cítíme směsici zvědavosti, nedůvěry a odporu. Delší pauza.

Vy se mě nezeptáte, co tu chci nebo proč jsem přišel?

FOUSTKA: Stále se nevzdávám naděje, že mi to řeknete sám —

FISTULA: Tomu samozřejmě nic nebrání, a pakliže jsem to dosud neučinil, mělo to svůj důvod —

FOUSTKA: Jaky?

FISTULA: Zajímalo mě, jestli to poznáte sám —

FOUSTKA (podrážděně): Jak to můžu poznat, když vás vidím poprvé v životě! Ostatně na nějaké hádání nemám čas ani náladu. Na rozdíl od vás jsem totiž zaměstnán a za chvíli odcházím —

FISTULA: Na ústavní večírek, že? To máte ještě času!

FOUSTKA: Jak víte, že jdu na ústavní večírek?

FISTULA: A před mým příchodem jste si taky nepočínal zrovna jako člověk, který ospíchá —

FOUSTKA: O tom, co jsem dělal před vašim příchodem, nic nevíte —

FISTULA: Nezlobte se, ale o tom, co vím a co nevím a jak vím to, co vím, vím rozhodně víc já než vy!

Fistula se blbě zašklebí. Dejší pauza; pak Foustka vstane, přejde za svůj stůl a vážně se obrátí k Fistulovi.

FOUSTKA: Pane —

FISTULA: Fistula —

FOUSTKA: Pane Fistulo, ptám se vás vážně, přímo a stručně, očekávaje od vás vážnou, přímou a stručnou odpověď: co chcete?

Krátká pauza.

FISTULA: Říká vám něco jméno Marbuel? Nebo Loradiel? Nebo Lafiel?

Foustka sebou vylekaně škubne, hned se však ovládne, okamžik hledí strnule na Fistulu a pak zvolá.

FOUSTKA: Ven!

FISTULA: Jak prosím?

FOUSTKA: Říkám: ven!

FISTULA: Jak — ven?

FOUSTKA: Opusťte okamžitě můj byt a nikdy se v něm už neukazujte!

Fistula si spokojeně zamne ruce.

Slyšel jste?

FISTULA: Slyšel jsem dobře a raduji se z této vaší reakce, neboť mi jednoznačně potvrzuje, že jsem na správné adrese —

FOUSTKA: Jak to myslíte?

FISTULA: Svým úlekem jste přece jasně prozradil, že dobře znáte váhu mých kontaktů, a tu byste zase nemohl znát, kdybyste se o jmenované veličiny tak či onak sám už dříve nezajímal —

FOUSTKA: Ta jména mi nic neříkají, nevím vůbec, o čem mluvíte, přičemž náhlost mé výzvy, abyste odešel, zrcadlila jen náhlost, s níž jste mne omrzěl. Časová shoda mého zhnusení s vyslovením těchto jmen byla zcela náhodná! Po tomto vysvětlení mohu tedy bez obavy, že si to zase nějak chybně vyložíte, opakovat to, co jsem už řekl: opusťte okamžitě můj byt a nikdy se v něm už neukazujte!

FISTULA: Vaši první žádost — abych odešel — přirozeně splním, i když asi ne hned; vaši druhou žádost nesplním, za což mi budete později velmi vděčen.

FOUSTKA: Nepochopíte mě. Nešlo o dvě na sobě nezávislé žádosti, ba dokonce nešlo vůbec o žádost! Byla to výzva — a to jediná a nedělitelná!

FISTULA: Beru na vědomí. Zároveň ovšem dodávám: pohotovost, s níž jste své výzvě podsunul dodatečně jiný důvod, než původně měla, spolu s okolností, že ačkoli jsem vás údajně omrzěl, považoval jste za nutné mě s tímto dodatečně podsunutým důvodem seznámit, a to i za cenu, že tím oddálíte můj kýžený odchod, tato pohotovost s touto okolností jsou mi důkazem jediného: že nad vašim původním strachem ze mne jako prostředníka oněch kontaktů převládá teď strach ze mne jako možného provokatéra. Vězte tedy, že i s touto fází jsem počítal. Ba co víc: kdyby byla nastala, byl bych značně zneklidněn, považoval bych to za podezřelé a kladl si otázku, zda nejste naopak provokatérem vy. Teď však už k věci samé: neexistuje samozřejmě způsob, jak vám dokázat, že provokatérem nejsem: i kdybych teď vyvolal samotného Ariela, stále by to ještě nevylučovalo možnost, že jsem zároveň provokatérem. Máte tudíž jen

tří možnosti. Za prvé: mít mě za provokatéra a trvat i nadále na mém okamžitém odchodu. Za druhé: nemít mě za provokatéra a důvěřovat mi. Za třetí: nemít na otázku mého provokatérství zatím hotový názor, a zaujmout proto vyčkávací postoj, to znamená na jedné straně mě hned nevyhodit, na druhé straně ale přede mnou neříkat nic, čeho bych, jsa provokatérem, mohl eventuálně proti vám využít. Doporučuji vám třetí alternativu —

Foustka přechází zamýšleně po místnosti, posléze usedne za svůj stůl a pohlédne na Fistulu.

FOUSTKA: Dobrá, přijímám ji, ovšem s dodatkem, že se nemusím v hovoru s vámi nijak kontrolovat či omezovat, protože u mne nepřipadá v úvahu, že bych si mohl myslet, a tím spíš vyslovit něco, co by bylo proti mně jakkoli použitelné —

FISTULA (*zvolá*): Skvěle! (*Nadšeně zatleská*) Moc se mi líbí! Kdybych byl provokatérem, musel bych uznat, že první léčkou jste prošel znamenitě! Váš výrok je mi známkou vaší zcela důvodné opatrnosti, inteligence a pohotovosti, což všechno jsou vlastnosti, které velmi vítám, neboť mi dávají naději, že i já se mohu spolehnout na vás a že se nám bude dobře spolupracovat —

Pauza.

FOUSTKA: Poslyšte, pane —

FISTULA: Fistula —

FOUSTKA: Poslyšte, pane Fistulo, rád bych vám řekl dvě věci. První věc: na mé gusto mluvíte dost redundantně a měl byste se přece jen rychleji blížit k tomu, co vás sem přivedlo a o čem jste zatím neřekl téměř nic, ačkoli jsem vás už před drahou chvílí žádal o věcnou, přímou a stručnou odpověď na otázku, co vlastně chcete. Druhá věc: je pro mne velkým překvapením, slyším-li

od vás, že spolu máme na něčem spolupracovat. K tomu je totiž třeba dvou —

FISTULA: Vaše replika měla osmdesát slov. V poměru k její sémantické hodnotě to není číslo právě malé, a na vašem místě bych tedy nikomu redundantci moc nevytýkal —

FOUSTKA: Žvanivost je, jak známo, infekční —

FISTULA: Doufám, že si časem osvojíte i některé mé významnější dovednosti —

FOUSTKA: Vy mě chcete dokonce něčemu učít?

FISTULA: Nejen učít —

FOUSTKA: A co ještě, proboha?

FISTULA (*vykřikne*): Toho sem neplette!

FOUSTKA: Co ještě tedy se mnou zamýšlíte?

FISTULA (*s úsměvem*): Zasněcovat vás —

Foustka energicky vstane, udeří do stolu a zvolá.

FOUSTKA: Tak dost! Jsem vědecký pracovník s vědeckým názorem na svět, který zastává odpovědnou funkci na jednom z nejexponovanějších vědeckých pracovišť! Bude-li kdokoli přede mnou mluvit způsobem, který by bylo možné důvodně chápat jako pokus o šíření pověr, budu nucen jednat v souladu se svým vědeckým svědomím!

Fistula na Foustku okamžitě tupě civí, pak se náhle začne dívoce chechtat a křepčit po místnosti. Náhle zmlkne, zastaví se, sehne se k zemi, opíše pomalu prstem kruh, který tam prve Foustka nakreslil, načež vyskočí a znovu se rozchechtá. Pak přistoupí k psacímu stolu, uchopí jednu z ukrytých svíček, zamává jí ve vzduchu a se smíchem ji postaví na stůl. Foustka na něj vyřeštěně hledí. Pak náhle Fistula zničehonic zvažní, vrátí se k pohovce, usedne a začne věcně mluvit.

FISTULA: Znam, pane doktore, dobře vaše názory, vím, jak milujete svou práci ve vašem ústavu, a omlouvám se vám za svůj hloupý žert. Vůbec je na

čase, abych zanechal úvodního zdvořilostního žertování. Jak bylo dnes ráno vašim primátem znovu zdůrazněno, jedním z úkolů vašeho ústavu je bojovat proti některým projevům iracionalistického mysticismu, které se stále ještě tu a tam objevují jako jakási obskurními osobami udržovaná rezidua předvědeckých názorů primitivních národů a temných dějinných epoch. Jako vědec sám přitom nejlépe víte, že váš boj bude o to účinnější, čím lépe budete vyzbrojeni znalostí toho, proti čemu máte bojovat. Disponujete slušnou sbírkou hermetické literatury — je tu téměř vše podstatné od Agrippy a Nostradama až po Elifase Léviho a Papuse — nicméně teorie není vše a já velmi pochybuji, že jste nikdy nepocítil potřebu seznámit se přímo se soudobou magickou praxí. Přicházím za vámi jako ezoterik, který má za sebou několik set úspěšných magických a teurgických evokací a který je ochoten vás seznámit s některými aspekty své práce, aby vám dal podklady k vašemu vědeckému studiu. A pakliže si kladete otázku, jaký zájem může mít hermetik na úspěších boje proti hermetismu, i na to vám mohu upřímně odpovědět: ocitl jsem se v situaci, kdy bez určitého krytí bych nemusel dobře dopadnout. Nabízím vám tedy sám sebe ke studiu a nežádám za to nic jiného a nic víc, než abyste mi v případě nutnosti dosvědčil, že jsem se dal k dispozici vědět, a že by tudíž bylo nespravedlivé hnát mě k od povědnosti za šíření něčeho, proti čemu ve skutečnosti pomáhám bojovat.

Fistula hledí vážně na Foustku; Foustka přemýšlí, pak se tiše ozve.

FOUSTKA: Mám návrh —

FISTULA: Poslouchám —

FOUSTKA: Kvůli zrychlení našeho vyjadřování budu předstírat, že nejsem vybaven vědeckým názorem na svět a že se o určité věci zajímám prostě ze zvědavosti —

FISTULA: Přijímám váš návrh!

Fistula přistoupí k Foustkovi a podá mu ruku; Foustka okamžitě váhá, pak podá ruku Fistulovi, ten ji stiskne. Foustka svou ruku vzápětí polekane vytrhne.

FOUSTKA (vykřikne): Au!

Foustka vzdychá bolestí, ruku si tře a mává ji ve vzduchu.

Človče, vy snad máte padesát pod nulou —

FISTULA (směje se): Tolik ne —

Foustka se konečně vzpamatuje a usedne za svůj stůl. Fistula rovněž usedne, složí ruce do klína a s teatrálně psi odevzdaností se zahledí na Foustku. Delší pauza.

FOUSTKA: No? (Dlouhá pauza) Tak co je? (Dlouhá pauza)

Co je s vámi? Ztratil jste najednou řeč?

FISTULA: Čekám —

FOUSTKA: Na co?

FISTULA: Na vaše přání —

FOUSTKA: Nerozumím: jaké přání?

FISTULA: Copak vás můžu seznámit se svou praxí jinak, než že mi sám zadáte určité úkoly — takové, jejichž splnění si můžete sám ověřit — nebo o jejichž splnění vám z nějakých důvodů jde?

FOUSTKA: Aha, chápu. A jaký druh úkolů by to měl — zhruba — být?

FISTULA: Víte přece o těch věcech dost!

FOUSTKA: No dobře, ale přece jen — tvář v tvář praktické přiležitosti —

FISTULA: Nevadí, poradím vám. Měl bych nápad na takový nevínoúčký začátek. Pokud vím, líbí se vám jistá dívka —

FOUSTKA: Nevím, o čem mluvíte —

FISTULA: Pane doktore, po všem, co jsme si tu řekli, můžete přece připustit, že můžu vědět občas něco tajemstvíčko —

FOUSTKA: Pokud myslíte sekretářku našeho ústavu, nepopírám, že to je hezká děvče, ale to přece ještě neznamená —

FISTULA: Co aby se do vás dnes na tom večírku — nečekaně a samozřejmě jen na krátkou dobu — zamílovala? To by šlo, ne?

Foustka chvílku nervózně přechází, pak se otočí energicky k Fistolovi.

FOUSTKA: Prosim, odejděte!

FISTULA: Já? Proč?

FOUSTKA: Opakuji: jděte pryč!

FISTULA: Zase začínáte? Myslel jsem, že jsme se už dohodli —

FOUSTKA: Urazil jste mě —

FISTULA: Jak to? Čím?

FOUSTKA: Nejsem na tom tak špatně, abych si musel pomáhat k lásce magií! Nejsem ani slaboch, neschopný důstojně ožet to, čeho se mu nepodařilo dosáhnout vlastním přičiněním, ani ničema, schopný provádět své experimenty na nic netušících nevinných děvčatech, a ještě z toho pak sám smyslově těžit! Já nejsem, pane, nějaký Víntras nebo co!

FISTULA: Kdo z nás ví, čím vskutku je! Ale o to teď nejde. Pokud se vás můj dobře míněný, nevinný a jen tak od boku vypálený nápadíček z nějakých důvodů dotkl, samozřejmě se vám omlouvám a odvolávám ho!

FOUSTKA: A to jsem neřekl to hlavní: mám vážnou známost a jsem své přítelkyni věrný —

FISTULA: Jako ona vám?

FOUSTKA (*zarazí se*): Jak to myslíte?

FISTULA: Nechme toho —

FOUSTKA: Počkejte, nějaké dvojsmyslné náznaky si jen tak dovolovat nebudete! Pomluvy mě nezajímají a prostověkosti nemám rád!

FISTULA: Lituji, že jsem něco řekl. Rozhodli-li jste se nic nevidět, je to vaše věc —

Fistula vyndá z pytlíku své boty a začne se zvolna přezouvat. Foustka na něj rozpačitě hledí. Pauza.

FOUSTKA: Vy odcházíte? (*Pauza*) Trochu jsem vybuchl — *Pauza; Fistula se přezul, bačkory uložil do pytlíku, vstal a zvolna míří ke dveřím.*

Co tedy bude?

FISTULA (*zastaví se a otočí*): Jak — co bude?

FOUSTKA: No s naší dohodou —

FISTULA: Co by s ní bylo?

FOUSTKA: Platí?

FISTULA: To záleží jen na vás —

Fistula se zašklebí. Opona padá.

Konec druhého obrazu

Třetí obraz

FOUSTKA: Uvědomte si například jen to, že z nekonečného počtu možných rychlostí si vybralo rozpínání vesmíru přesně tu jedinou, která dovoila, aby vůbec vznikl vesmír takový, jaký ho známe, totiž s dostatečným časem a jinými předpoklady k tomu, aby se v něm vytvořila pevná tělesa a aby na nich — nebo aspoň na jednom z nich — mohl vzniknout život! Není to pozoruhodná náhoda?

MARKÉTA: To je velmi zvláštní!

Foustka už došel k Markétě, podá jí jednu sklenku, usedne vedle ní a oba se napijí.

FOUSTKA: No vidíte, a budete-li pátrat dál, zjistíte, že za svou existenci vděčíte tak neuvěřitelnému množství podobně neuvěřitelných náhod, že to překračuje všechny myslitelné meze pravděpodobnosti. To všechno přece nemůže být jen tak samo sebou, ale musí se za tím skrývat jakási hlubší vůle bytí, světa a přírody k tomu, abyste byla vy, abych byl já, aby prostě byl život a na jeho zatím nám známém vrcholu lidský duch, schopný o tom všem hloubat! Anebo to snad nepůsobí tak, jako by si kosmos přímo předsevzal, že jednoho dne sám sebe takto našima očima spatří a otázky, které si tu teď spolu klademe, takto si našimi ústy položí?

MARKÉTA: Ach ano, přesně tak to působí!

U stolu se objeví Vilma, která mezi tím opustila parket, a nalévá si do sklenky nápoj.

VILMA: Bavíte se dobře?

FOUSTKA: Trochu tady s Markétou filozofujeme —

VILMA: Tak to vás nebudu rušit —

Vilma se svou sklenkou zmizí, po chvíli ji lze zahlédnout opět při sólovém tanci v pozadí. Pauza.

FOUSTKA: Anebo jiná věc: moderní biologie už dlouho ví, že i když zákon přežití, mutace a podobné věci leccos vysvětlují, vůbec nevysvětlují to hlavní — proč život vlastně existuje a hlavně proč existuje

Na scéně je zahrada ústavu. Je noc a zahrada je osvětlena lampami, rozvěšenými na drátech mezi stromy. Uprostřed scény je malý altánek; za ním v pozadí je prostranství, sloužící jako taneční parket. Vpředu vlevo je zahradní lavička, vpravo zahradní stůlek s různými nápoji a skleničkami. To vše je obklopeno stromy a keři, dle čemuž — a také ovšem dle přítmi — není tanec v pozadí příliš zřetelně vidět a rovněž různé pohyby postav po zahradě nejsou vždy dobře viditelné; jasně je vidět jen to, co se děje v popředí. Když se otevře opona, hudba se ztiší a její charakter se promění: slabe — jakoby z dálky — zaznívá teď komerční taneční hudba, která bude podbarvovat celý obraz. V altánku jsou Milenka a Milenec, kteří se odtud po celý obraz nevzdálí a po celý obraz se tu budou něžně objímat, hládit, líbat a něco si šeptat, ignorující zcela veškeré okolní dění. Na parketu tančí Zástupce s Petruškou a Kotrly s Lorencovou jakožto páry a dále se tu sólově pohupují Vilma a Pri-ma. U stolu stojí Foustka a nalévá nějaký nápoj do dvou sklenek; na lavičce sedí Markéta. Všechny postavy mají večerní úbor, dámy mají dlouhé šaty. Začátek obrazu zastihuje Foustku uprostřed výkladu, určeného Markétě, která zaujatě naslouchá. Během své řeči Foustka doleje nápoje a přechází s nimi zvolna k Markétě.

v té nekonečné pestrobarevnosti svých mnohdy zcela samoučelných projevů, které jako by tu byly jen proto, že bytí chce jimi předvést svou vlastní mohutnost! Komu ji ale chce předvést? Sobě samému? Uvažovala jste někdy o tom?

MARKÉTA: Přiznám se, že tímto způsobem ne — ale teď už asi o tom budu přemýšlet pořád — dovedete to všechno tak hezky podat —

Odkudsi zprava se vynořil Neuwirth, přistoupil k lavičce a uklonil se Markétě.

NEUWIRTH: Smím prosit?

MARKÉTA (*rozpačitě*): Ano — jistě —

Markéta pohlédne trochu tázavě a trochu nešťastně na Foustku a pak vstane.

FOUSTKA: Vráťte se ještě, vidíte?

MARKÉTA: Samozřejmě! Tolik mě to všechno zajímá — Neuwirth nabídne Markétě rámě a zmizí s ní, po chvíli je lze zahlédnout v pozadí při tanci. Foustka zadumaně upíjí ze své sklenky. Po chvíli se se zleva, těsně za lavičkou, vynoří zpoza keře Primář, který mezitím opustil parket.

PRIMÁŘ: Hezký večer, že?

Foustka se trochu lekne, pak rychle vstane.

FOUSTKA: Ano — počasí nám přeje —

PRIMÁŘ: Posadte se! Můžu na chvílku?

FOUSTKA: Samozřejmě —

Oba usednou na lavičku. Rozpačitá pauza. Pak vezme Primář nenápadně Foustku za ruku a pohlédne mu zblízka do očí.

PRIMÁŘ: Jindřichu —

FOUSTKA: Ano?

PRIMÁŘ: Co vy si vlastně o mně myslíte?

FOUSTKA: Já? No — jak bych to řekl — myslím, že všichni v našem ústavu jsou rádi, že mu stojíte v čele vy —

PRIMÁŘ: Nerozumíte mi. Zajímá mě, co si o mně myslíte konkrétně vy — jako o člověku — nebo přesněji: co ke mně cítíte —

FOUSTKA: Vážím si vás —

PRIMÁŘ: Jenom to?

FOUSTKA: No tak — jak bych to řekl — ono se to těžko — tak — to —

Vtom se zprava vynoří Zástupce s Petruškou, kteří mezitím opustili parket, vedou se za ruce. Když je Primář spatří, pustí Foustkovu ruku; Foustkovi se zjevně uleví.

ZÁSTUPCE: Tady jste, pane primáři! Hledáme vás už hodnou chvíli —

PRIMÁŘ: Stalo se něco?

Foustka využije situace, nenápadně vstane a rychle zmizí.

ZÁSTUPCE: Nic zvláštního. Jen tady Petruška má na vás jedno přání, ale trochu se ho stydí vyslovit —

PRIMÁŘ: Jaké přání?

ZÁSTUPCE: Jestli by si nemohla s vámi zatančit —

PRIMÁŘ: Neumím vodit dámy, jen bych jí pošlapal sukně. Je tu přece tolik lepších tanečniců —

ZÁSTUPCE: V tom případě přijmete aspoň naše pozvání k tůni, kolega Kotrlý tam vybudoval roztomilou podvodní hru světel —

Primář rozmrzle vstane a odejde kamsi doprava se Zástupcem a Petruškou. Nalevo se zároveň objeví Kotrlý s Lorencovou, kteří mezitím opustili parket. Jdou ke stolku.

KOTRLÝ: Viděla jsi už moji podvodní hru světel?

LORENCOVÁ: Děláš to blbě, Vildo —

KOTRLÝ: Co dělám blbě?

Došli ke stolku a Kotrlý nalévá nápoj do dvou sklenek, jednu podává Lorencové, oba upíjejí.

LORENCOVÁ: Šplháš tak nemožné, že se se těm dvěma pitomcům brzo zprotivíš, ústav z tebe bude mít jen legraci a všichni ti budou přát to nejhorší —

KOTRLÝ: Možná to dělám blbě, ale pořád to je lepší než předstírat nezáměrem, a přitom jim všechno říct!

LORENCOVÁ: Tím myslíš Neuwirtha?

KOTRLÝ: Kdo začal například první mluvit o tom, že se Foustka zajímá o magii? Jestli se to k nim donese, bude to Neuwirthova zásluha!

LORENCOVÁ: Bavili jsme se o tom přece všichni! Krivdíš mu a omlouvá tě jen, že to je ze žárlivosti —

KOTRLÝ: Ty aby ses ho nezastávala!

LORENCOVÁ: Zase začínáš?

KOTRLÝ: Líbo, dej mi čestné slovo, že jsi s ním nic neměla!

LORENCOVÁ: Čestné slovo! Nezatančíme si?

Kotrlý a Lorencová odloží sklenky na stolek a odcházejí kamsi doprava, po chvíli je lze zahlédnout v pozadí při tanci. Zleva mezitím přišli Neuwirth a Markéta. Markéta usedne na lavičku; Neuwirth postává poblíž. Zleva, těsně za lavičkou, se vynoří zpoza keře Foustka a usedne vedle Markěty. Rozpačitá pauza.

NEUWIRTH: No nic, nebudu rušit —

Neuwirth zmizí, po chvíli ho lze zahlédnout v pozadí při tanci s Lorencovou, kterou zřejmě přebral v kole Kotrlému. Na parketu se mezitím objevili i Zástupce s Petruškou, taneční spolu, a Primář, taneční opět samostatně. Krátká pauza.

MARKÉTA: Povídejte ještě něco! Každým slovem mi otevírate oči — nechápu, jak jsem mohla být tak slepá — tak povrchní —

FOUSTKA: Začnu, dovolíte-li, pro změnu z jiného soudku: napadlo vás někdy, že bychom ani ten nejprostsší mravní čin, který nelze vyložit nějakými účelovými ohledy, vůbec nepochopili, ba co víc, musel

by se nám jevit jako zcela absurdní, kdybychom si nepřiznali, že kdesi v jeho nejvnitřnějších útrobách je zaklet předpoklad čehosi nad námi, nějaké absolutní, vševědoucí a nekonečně spravedlivé instance či mravní autority, skrze niž a v níž se všechno naše počinání nějak záhadně zhadnocuje a jejímž prostřednictvím se každý z nás neustále dotýká věčnosti?

MARKÉTA: Ano, ano, přesně tak jsem to odjakživa cítila! Jen jsem si to nedokázala uvědomit, natož tak krásně říct!

FOUSTKA: No vidíte! O to tragičtější je, že moderní člověk popřel v sobě všechno, co ho jakkoli přesahuje, a vysmál se představě, že by mohlo být cokoliv nad ním a že by vůbec mohl mít jeho život a svět nějaký vyšší smysl! Za nejvyšší autoritu prohlásil sám sebe, aby pak s hrůzou pozoroval, kam se pod touhle autoritou svět žene!

MARKÉTA: Jak to je jasné a prosté! Obdivuji vás, že o tom všem dokážete uvažovat tak nějak — jak bych to řekla — no prostě po svém — jinak, než jak se o tom obvykle mluví — a jak hluboce ty všechny věci berete! Myslím, že na tenhle večer nikdy nezapomenu! Mám pocit, že se vedle vás stávám každou minutou novým člověkem — nezlobte se, že to říkám tak naplno, ale jako by z vás vyzařovalo cosi, co — nechápu, jak jsem kolem vás mohla tak lhostejně chodit — no prostě ještě nikdy jsem něco takového nepocítila —
*Odkudsi zprava se vynoří Kotrlý, přistoupí k la-
vičce a ukloní se Markétě.*

KOTRLÝ: Smím prosit?

MARKÉTA: Nezlobte se, ale já —

KOTRLÝ: Pojdte, Markéto, ještě jsme si spolu nezatančili! *Markéta pohledne nešťastně na Foustku; ten jen pokrčí rozpačité rameny, Markéta tedy vstane.*

MARKÉTA (k Foustkovi): Počkáte tu, vidíte?

FOUSTKA: To víte, že počkám —

Kotrlý nabídně Markétě rámě a zmizí s ní, po chvíli je lze zahlédnout v pozadí při tanci. Foustka zadumaně upije ze své sklenky. Po chvílce se zleva, těsně za lavičkou, vynoří zpoza keře Primář, který mezitím opustil parket.

PRIMÁŘ: Zase sám?

Foustka se trochu lekne, pak rychle vstane.

Sedte, Jindřichu —

Foustka opět usedne; Primář se posadí vedle něj.

Krátká pauza.

Cítíte tu vůni? Akáty — řeřicha —

FOUSTKA: Ve vůních se moc nevyznám —

Rozpačitá pauza. Pak Primář vezme Foustku opět nenápadně za ruku a pohlédne mu zblízka do očí.

PRIMÁŘ: Jindřichu —

FOUSTKA: Ano?

PRIMÁŘ: Chtěl byste být mým zástupcem?

FOUSTKA: Já?

PRIMÁŘ: Prosadil bych si to —

FOUSTKA: Zástupce přece už máte —

PRIMÁŘ: Kdybyste věděl, jak mě sere!

Vítom vstoupí zprava Tajemník, dojde k Primáři, nahně se k němu a dlouze mu něco šeptá do ucha. Primář vážně pokyvuje hlavou. Po delší chvíli Tajemník skončí; Primář ještě jednou přikyvne; Tajemník odejde doprava. Primář, který během Tajemníkovy šeptání nepustil Foustkovu ruku, se obrátí k Foustkovi a delší chvíli se mu dívá upřeně do očí.

Jindřichu —

FOUSTKA: Ano?

PRIMÁŘ: Nezašel byste po večírku ještě na chvíli ke mně? Anebo jestli tu nechcete být do konce, můžete se spolu nenápadně vytratit. Mám domácí

třešňovku, ukázal bych vám svou sbírku miniatur, v klidu bychom si mohli popovídat, a pokud bychom to trochu protáhli a vám by se v noci už nechtělo domů, můžete u mne klidně přespat! Víte přece, že žiju sám jako kůl v plotě, navíc je to pár kroků od našeho ústavu, takže ráno byste to měl o to jednodušší — co říkáte?

FOUSTKA: Velice si vašeho pozvání vážím, pane primáři — ale když já už slíbil, že přijdu —

PRIMÁŘ: K Vilmě?

Foustka přikývne. Primář mu okamžik hledí zblízka do tváře, pak náhle odmrští popuzené jeho ruku, energicky vstane, přejde ke stolku, najeje si sklenku a rychle ji do sebe obrátí. Foustka zůstává sedět rozpačitě na lavičce; zleva se vynoří Zástupce s Petruškou, kteří mezitím opustili parket, vedou se za ruce a míří k Primáři.

ZÁSTUPCE: Tady jste! Co jsme se vás nahledali —

PRIMÁŘ: Stalo se něco?

ZÁSTUPCE: Nic zvláštního. Jen jsme se vás tuhle s Petruškou chtěli zeptat, jaký máte program po večírku. Pokládali bychom si totiž za čest, kdybyste přijal naše pozvání na nějaký menší drink před spaním. I přespat byste u nás samozřejmě mohl, pokud byste ovšem chtěl —

PRIMÁŘ: Jsem unaven a musím domů. Sbohem —

Primář rázně odejde doprava. Zástupce za ním rozpačitě hledí, pak poněkud schliple zmizí s Petruškou vlevo. Po chvíli je lze zahlédnout v pozadí při tanci. Napravo u stolku se zároveň objeví Neuwirth s Lorencovou, kteří mezitím opustili parket.

NEUWIRTH: Zažil jsem už leccos, ale aby se graduovaný člověk lísal do přízně přiblížým šéfům takovými kejklý, jako jsou ty zárovky v túni, to jsem ještě neviděl!

Neuwirth nalévá nápoj do dvou sklenek, jednu podává Lorencové, oba upíjejí.

LORENCOVÁ: Pořád je lepší lísat se skrz túni než předstírat nezájem, a přitom jim všechno říct!

NEUWIRTH: Ty aby ses ho nezastávala!

LORENCOVÁ: Zase začínáš?

NEUWIRTH: Líbo, dej mi čestné slovo, že jsi s ním nic neměla!

LORENCOVÁ: Čestné slovo! Nezatančíme si?

Neuwirth a Lorencová odloží sklenky na stůlek a odcházejí kamsi doleva, za chvíli je lze zahlédnout v pozadí při tanci. Zprava mezitím přišli Kotrlý a Markéta. Markéta usedne na lavičku vedle Foustky; Kotrlý postavá poblíž. Rozpacitá pauza.

KOTRLÝ: No nic, nebudu rušit —

Kotrlý zmizí, po chvíli ho lze zahlédnout v pozadí při tanci s Lorencovou, kterou zřejmě přebíral v kole Neuwirthovi.

FOUSTKA: Když člověk vypudí ze svého srdce Boha, otevře tam přístup ďáblovi. Anebo není snad to velké dílo zkázy, včetně stále tupější svévole mocných a stále tupější poddajnosti bezmocných, páchané v dnešním světě pod praporem vědy — jehož poněkud groteskními vlajkonoši jsme ostatně i my — dílem vpravdě ďábelským? Ďábel je, jak známo, mistrem přetvářky. A lze si pro něj snad představit důmyslnější převlek, než jaký mu nabízí novodobé nevěrectví? Vždyť nejvděčnější manévrovací prostor musí nalézat nutně tam, kde se na něj přestalo věřit! Promiňte mi tu otevřenost, Markéto, ale já to všechno v sobě už nedokážu dál dusit! A komu jinému se tu mohu svěřit než vám?

Markéta odhodí svou sklenku do křoví, uchopí vzrůšeně Foustku za ruce a zvolá.

MARKÉTA: Miluji tě!

FOUSTKA: Ne!

MARKÉTA: Ano a navždy!

FOUSTKA: Ach, ty nešťastnice! Byl bych tvou záhubou!

MARKÉTA: Raději záhubu s tebou a v pravdě než život bez tebe a ve lži!

Markéta obejmě Foustku a začne ho vášnivě líbat. U stůlku se objeví Vilma, která mezitím opusťtila parket. Okamžik hledí na lhbající se dvojici, pak se ozve ledovým hlasem.

VILMA: Bavíte se dobře?

Foustka a Markéta se ihned od sebe odtrhnou a vylekaně vzhlednou k Vilmě. Opona padá.

Konec třetího obrazu

Čtvrtý obraz

Na scéně je Vilmin byt. Je to útulný dámský budoár, zařízený starožitným nábytkem. Vzádu jsou dveře; nalevo je veliká postel s baldachýnem; napravo dvě křesílka, velké benátské zrcadlo a toaletní stůlek s množstvím voňavek. Porůznu tu jsou rozházeny všelijaké dámské svršky a cetky, úhledně je složen vedle postele pouze Foustkův večerní oblek. Vše je tu barevně sladěno, převládá růžová a fialová. Když se otevře opona, sedí Foustka ve spodkách na kraji postele a Vilma v krajkovém kombiné u toaletního stolku, tedy čelem k zrcadlu a zády k Foustkovi, kde si rozčesává vlasy. Krátká pauza.

FOUSTKA: Kdy tu byl naposled?

VILMA: Kdo?

FOUSTKA: Neptej se tak blbě!

VILMA: Myslíš ten tanečník? Asi před týdnem —

FOUSTKA: Pustilas ho dovnitř?

VILMA: Jen mi přinesl fialky — řekla jsem mu, že nemám čas, že pospíchám za tebou —

FOUSTKA: Ptal jsem se, jestli ho pustila dovnitř —

VILMA: Nevím už — možná tu chvíli byl —

FOUSTKA: Takže jste se líbali!

VILMA: Dala jsem mu za ty fialky pusu na tvář, to je všechno —

FOUSTKA: Vilmo, prosím tě snažně, abys ze mne nedělala blba! Ten by se tak určitě spokojil s nějakou pusou na tvář — když už byl jednou uvnitř! Jistě se pokusil přinejménším si s tebou zatančit —

VILMA: Jindřichu, nech toho, prosím tě! Nedokážeš se bavit o něčem zajímavějším?

FOUSTKA: Pokusil, nebo nepokusil?

VILMA: Když to chceš vědět, tak ano! A víc už ti neřeknu ani slovo. Odmítám se prostě s tebou na této úrovni bavit, protože to je trapné, nedůstojné, urážlivé a směšné! Víš přece, že tě miluji, že tě žádný tanečník nemůže ohrožit, tak se už tím věcným vyslycháním neztrapňuj! Já se tě přece taky nevyptávám na detaily — a měla bych k tomu daleko víc důvodů!

FOUSTKA: Odmítáš tedy vypovídat? Pak je ovšem všechno jasné —

VILMA: Řekla jsem ti přece už mnohokrát, že ho nevyhledávám, nestojím o něj, netančím s ním — tak co mám ještě, sakra, dělat!

FOUSTKA: Obletuje tě, lichotí ti, pořád by s tebou tančil — a tobě to dělá dobře! Kdyby ti to nedělalo dobře, dávno bys to s ním skoncovala —

VILMA: Nepochírám, že mi to dělá dobře, každé ženské by to dělalo dobře! Dojímá mě jeho vytrvalost a vůbec to, jak se nevzdává, i když dobře ví, že nemá šanci. Byl bys například ty schopen — a to ještě v tak beznadějně situaci — jezdit sem v noci bůhvíodkud jen proto, abys mi dal fialky?

FOUSTKA: Je vytrvalý proto, že mu naděje odmítáš přestně tím způsobem, který je v něm znovu a znovu vyvolává, a že mu odoláváš přesně v té míře, která jeho touhu jen dál a dál stupňuje! Kdybys

jeho nadějí opravdu vážně přibouchla dveře, víckrát by se tu už neobjevil. Jenomže ty to neuděláš, protože tě baví hrát si s ním jako kočka s myši. Jsi coura!

VILMA: Rozhodl ses mě urážet?

FOUSTKA: Jak dlouho jste spolu tancovali?

VILMA: Tak dost, Jindřichu, začínáš být nechutný! Že jsi podivín, vím dávno, ale že dovedeš být takhle zlý, to jsem opravdu netušila! Kde se v tobě vzala na jedinou takhle patologická žárlivost? Ta necitlivost, netaktnost, malichernost, mstivost? Kdyby k tomu byl aspoň nějaký věcný důvod —

FOUSTKA: Takže se hodláš kurvit dál?

VILMA: Nemáš právo se mnou takhle mluvit! Celý večer voblejzáš tu holku, všem je to trapné, já se tam motám jako blbec, všude kolem jen soucivé pohledy — a teď mi tady ještě budeš něco vyčítat! Ty mně! Sám si děláš, co chceš, já to musím všechno tiše snášet — a nakonec mi tady budeš ještě dělat scény kvůli nějakému potrhlému ta-nečníkovi! Chápeš tu absurditu? Uvědomuješ si, jaká to je strašná nespravedlnost? Chápeš vůbec, jak jsi sobecký a krutý?

FOUSTKA: Tak za prvé: nikoho nevoblejzám a žádám tě, abys takových slov neužívala, zvlášť když mluvíš o tak čistém stvoření, jako je Markéta. Za druhé: nemluvíme teď o mně, ale o tobě, tak neodváděj laskavě řeč jinam! Občas mě napadá, že v tom všem je ukryt nějaký zrudlý plán: nejdřív ve mně probudíš k životu city, o nichž jsem se domníval, že ve mně už dávno odumřely, a pak — když jsi mě takto připravila o můj známý nadhled — začneš kolem mého srdce nenápadně omotávat a později stále bolestivěji utahovat šňůru zrady, obzvlášť zákeřnou tím, že je utkána z velkého množství tenkých nitěk zdánlivě tanečnické

nevinnosti! Jenomže já se už dál na tomhle skřípci natahovat nenechám! Buď udělám něco sobě — nebo jemu — nebo tobě — anebo všem! *Vilma odloží hřeбен, vstane, začne tleskat a s úsměvem jde k Foustkovi. Foustka se začne také usmívat, vstává a jde naproti Vilmě.*

VILMA: Jsi den ode dne lepší —

FOUSTKA: Tys ale taky nebyla špatná —

Foustka a Vilma se něžně obejmou, líbají se, pak spolu zvolna odcházejí do postele. Uvednou v ní pohodlně vedle sebe, opřou se o polštáře a nohy si zakryjí pokrývkou. Foustka zapálí Vilmě i sobě cigaretu. Delší pauzu přeruší posleze Vilma.

VILMA: Jindřichu —

FOUSTKA: Hm —

VILMA: Nejde ti to někdy už trochu na nervy?

FOUSTKA: Co?

VILMA: No že tě pořád nutím k těmhle etudám —

FOUSTKA: Dost dlouho mě to otravovalo —

VILMA: A teď?

FOUSTKA: Teď z toho začínám dostávat naopak strach —

VILMA: Strach? Proč strach?

FOUSTKA: Mám pocit, jako bych se do toho začínal nějak moc vžívat —

VILMA (zvolá): Jindřichu! Snad nezačínáš skutečně žárlit! No to je fantastické! V takový úspěch jsem nedoufala ani ve snu! Smířila jsem se s tím, že se od tebe nenaději už jiné žárlivosti než té hrané —

FOUSTKA: Nežlob se, ale já tvé nadšení nesdílím —

VILMA: Nechápu, čeho se bojíš!

FOUSTKA: Sám sebe!

VILMA: Ale jdi!

FOUSTKA: Nepodceňuj to, Vilmo. Něco se se mnou děje — cítím, že bych byl schopen leččehos, co mi bylo vždycky cizí — jako by ve mně najednou něco temného vyplouvalo z úkrytu na povrch —

VILMA: Ty jsi přece panikář! Probudí se v tobě trochu zdravé žárlivosti — a jsi z toho hned celý vedle! Nic ti není, možná jsi jen trochu rozrušen svou situací v ústavu, jak se dnes večer vyhrotila po té nešťastné příhodě s primářem — to v tobě pochopitelně je, i když si to nepřipouštíš — v podvědomí to pracuje — hledá si to nějaké substituční ventily — a ty potom vidíš bubáky i tam, kde nejsou —

FOUSTKA: Kež by tomu bylo jen tak —
Paúza.

VILMA: Myslíš, že tě zničí?

FOUSTKA: Určitě se o to pokusí. Otázka je, jestli k tomu má dost moci —

VILMA: Moci má přece, kolik chce — vlastně všechnu — aspoň pokud jde o nás —

FOUSTKA: Jsou ještě jiné druhy moci než ta, již disponuješ —

Vilma se vyděšeně vztyčí a klekne si na podušku proti Foustkovi.

VILMA: To říkáš vážně?

FOUSTKA: Hm —

VILMA: Tak teď zase děsíš ty mne! Slib mi, že si nebudeš zahrávat!

FOUSTKA: A když ti to neslibím?

VILMA: Já to říkala hned, že toho invalidu nám byl čert dlužen! Popletl ti hlavu! Ty bys byl opravdu schopen si s ním něco začít?

FOUSTKA: Proč ne?

VILMA: To je hrozné!

FOUSTKA: Aspoň vidíš, že jsem prve nemluvil tak docela do větru —

Vtom se ozve zvonek. Vilma hrůzou vykřikne a bleskově se zachumlá pod pokrýtku. Foustka se usměje, klidně vstane a tak, jak je, teď jen ve spodkách,

jde ke dveřím a rázně je otevře. Za nimi stojí Tanečník s kytičkou, fialek za zády.

TANEČNÍK: Dobrý večer. Je Vilma doma?

FOUSTKA: Proč?

TANEČNÍK (*ukáže kytičku*): Chtěl jsem jí jen tady něco předat —

FOUSTKA (*zavolá k posteli*): Vilmo, máš tady návštěvu — Vilma vyleze z postele, je trochu zmatená, nemůže v rychlosti najít kolem sebe nic, čím by se zakryla, jde tedy nakonec ke dveřím jen v kombiné. Foustka poodstoupí, ale nevzdálí se.

VILMA (*rozpačité k Tanečníkovi*): To jsi ty?

TANEČNÍK: Promiň, že tě ruším tak pozdě — byli jsme na zájezdu — chtěl jsem ti jen dát — tady —

Tanečník podá Vilmě fialky; Vilma si je vezme a přivoní k nim.

VILMA: Děkuji ti —

TANEČNÍK: No tak já zase půjdu — ještě jednou se omlouvám, jestli jsem nějak vyrušil —

VILMA: Ahoj —

Tanečník odejde; Vilma zavře dveře, nejistě se usměje na Foustku, fialky někam položí, přistoupí k Foustkovi, obejmě ho a něžně ho líbá na čelo, ústa i tváře. Foustka nehmute stojí a dívá se chladně před sebe.

Miluji tě —

Foustka nehne brvou; Vilma ho stále líbá. Po chvíli ji Foustka náhle udeří brutálně do tváře; Vilma upadne na zem; Foustka do ní kope. Opona padá.

Konec čtvrtého obrazu

Pátý obraz

Na scéně je táž místnost ústavu, v níž se odehrával první obraz. Když se otevře opona, nikdo tu není, vzápětí však zadními dveřmi vstoupí Foustka s Vilinou. Foustka má na sobě večerní úbor, v němž byl předchozí den na večírku; Vilina má bílý plášť a pod okem velkou modřinu. Oba působí šťastně.

VILMA: Snad tu nejsme první?

FOUSTKA: Všimla sis, že přicházíš do práce včas, jenom když u tebe spím?

VILMA: Přeháníš —

Foustka usedá k psacímu stolu a přerovnává na něm papíry; Vilina si sedne na lůžko potažené voskovým plátnem. Zvolá.

Markéto —

Levými dveřmi vstoupí Markéta v kancelářském plášti. Když spatří Foustku, zarazí se a sklopí zrak.

Neudělala byste nám dvě kafička? Ale silnější, jestli můžete —

MARKÉTA: Ano — jistě —

Markéta se trochu nervózně vrací k levým dveřím, kradmo pohledne na Foustku. Ten vzhledně od svých papírů a žoviálně se na ni usměje.

FOUSTKA: Tak jakpak jste se vyspala?
MARKÉTA (koktá): Děkuji — dobře — totiž vlastně ne — honilo se mi hlavou tolik myšlenek —

Markéta trochu zmateně odkvapí levými dveřmi.
VILMA: Myslíš, žeš té chudince včera trochu popletl hlavu —

FOUSTKA: Však ona se z toho vzpamatuje —

Pauza.

VILMA: Jindřichu —

FOUSTKA: Ano, zlatíčko?

VILMA: Tak krásně jsme se už dlouho nepomilovali, víd?

FOUSTKA: Hm —

Zadními dveřmi vstoupí Lorencová v šatech, Kotrlý rovněž v civilu a Neuwirth v bílém plášti.

KOTRLÝ: Vy jste už tady?

VILMA: To koukáš, co?

*Lorencová a Kotrlý usednou na svá místa na la-
vici; Neuwirth se opře o křehovnu.*

LORENCOVÁ (pohlédne Vilmě na tvář): Co to, proboha, je?

VILMA: Ale to víš, vášně —

*Levými dveřmi vstoupí Markéta s dvěma šálky kávy na tácku, jeden podá Vilmě, druhý staví po-
někud se třesoucí rukou před Foustku.*

FOUSTKA: Díky —

LORENCOVÁ: Nam taky, Markéto —

MARKÉTA: Ano, paní doktorko —

*Markéta odejde rychle levými dveřmi. Právými
dveřmi vstoupí Zástupce v bílém plášti a Petruš-
ka v šatech, drží se za ruce. Všichni vstanou.*

KOTRLÝ: Dobré jitro, pane zástupče —

ZÁSTUPCE: Buďte zdraví, přátelé! Vidím, že dnes jste tu už v plném počtu, to je skvělé, právě dnes bych to nejméně očekával —

Všichni opět usednou.

Myslím, že se to včera opravdu vydařilo. Dík za to patří vám všem. Speciální uznání musím ovšem vyslovit tuhle kolegovi Kotrlému za jeho podvodní světelné efekty —

KOTRLÝ: To nestojí za řeč —

ZÁSTUPCE: Nemá cenu, přátelé, chodit dlouho kolem horké kaše —

NEUWIRTH: Něco se stalo?

ZÁSTUPCE: Však on vám to řekne pan primář sám. Já bych v tuto chvíli jen rád na vás všechny apeloval, abyste určité věci pochopili tak, jak jsou, vyšli nám vstříc tak, jak my vycházíme vstříc vám, a hlavně abyste si v takto exponovaném okamžiku zachovali chladnou hlavu, planoucí srdce a čisté ruce. Jsou zkrátka v životě chvíle, kdy se lidé buď osvědčí — a pak se nemusí ničeho obávat — anebo se neosvědčí — a pak mohou děkovat jen sami sobě za zbytečné potíže, které si tím přivodí. Ostatně jste vzdělání lidé, tak vám snad nemusím některé věci vysvětlit po lopatě. Kdo si vezme na starost úklid zahrady?

KOTRLÝ: Třeba já — beztak tam musím likvidovat ty zárovky —

ZÁSTUPCE: Fajn!

Pravými dveřmi vstoupí Primář v civilu. Všichni opět vstanou.

KOTRLÝ: Dobré jitro, pane primáři —

PRIMÁŘ: Budte zdraví, přátelé! Vidím, že dnes jste tu už v plném počtu, to je skvělé, právě dnes bych to nejméně očekával a právě dnes to je obzvlášť důležité —

ZÁSTUPCE: Přesně to jsem před okamžikem kolegům říkal, pane primáři —

Všichni opět usednou. Primář si chvíli zkoumá vě prohlíží přítomné, pak přistoupí ke Kotrlému a podá mu ruku. Kotrlý překvapeně vstane.

PRIMÁŘ (*ke Kotrlému*): Jak jste se vyspal?

KOTRLÝ: Děkuji, dobře —

PRIMÁŘ: Máte nějaké problémy?

KOTRLÝ: Ani ne —

Primář stiskne Kotrlému přátelsky loket a obrátí se k přítomným. Kotrlý opět usedne.

PRIMÁŘ: Nemá cenu, přátelé, chodit dlouho kolem horké kaše —

NEUWIRTH: Něco se stalo?

PRIMÁŘ: Náš ústav je, jak víme, jakýmsi majákem pravdivého poznání, ba řekl bych dokonce, že je — jakožto bdělý strážce samotné vědeckosti vědy — něčím jako avantgardou pokroku. Takže by se dalo zjednodušeně říct: jak budeme my dneska myslet, tak budou ostatní zítra žít!

ZÁSTUPCE: Už jsem kolegům, pane primáři, připomenul odpovědnost, kterou toto naše poslání zakládá —

PRIMÁŘ: Proč to ale všechno říkám: stala se vážná věc —
Vtom vstoupí pravými dveřmi Tajemník, přistoupí k Primáři a dlouze mu něco šeptá do ucha. Primář vážně pokyvuje hlavou. Po delší chvíli Tajemník skončí; Primář ještě jednou přikývne a pokračuje. Tajemník odejde pravými dveřmi.

Proč to ale všechno říkám: stala se vážná věc —
Vtom vstoupí levými dveřmi Markéta a nese tácek s třemi šálky kávy. Dva klade na stolec před Lorencovou a Kotrlého, třetí podává Neuwirthovi. Pak zamíří zpět k levým dveřím.

Proč to ale všechno říkám: stala se vážná věc —
Markéta se zarazí, pohledne na Primáře, na Foustku, pak se nenápadně postaví k levým dveřím a naslouchá.

NEUWIRTH: Něco se stalo?

ZÁSTUPCE (*k. Neuwirthovi*): Nepřerušujte, prosím, pana primáře! Slyšíte přece, že se to právě chystá říct —

PRIMÁŘ: Stala se vážná věc: virus se zabydlil právě tam, kde by se to dalo vůbec nejméně očekávat a kde může napáchat zároveň vůbec největší škody, totiž v samotném centru protivirového boje — totiž — mám-li zůstat u tohoto přirovnání — přímo v centrálním skladu antibiotik!

Přitomní se na sebe zaraženě dívají; Vilma a Foustka si pohledem naznačí, že vědí, kolik uhodilo; Foustka nervózně hledá cigaretu a zapaluje si.

KOTRLÝ: Chcete tím říct, pane primáři, že přímo zde — mezi námi — je někdo —

PRIMÁŘ: Ano, přesně to musím s hlubokým zármutkem, rozhořčením a hanbou říct. Máme v ústavu vědeckého pracovníka — vědeckého, prosím, to slovo podtrhuji! — který se už dlouho a ovšem tajně, což jen dokresluje jeho dvoutvárnost, zabývá různými takzvanými hermetickými disciplínami, od astrologie přes alchymii až po magii a teurgii, aby hledal v těchto kalných vodách jakési zasuté poklady údajně vyššího — rozumějte: předvědeckého — poznání!

KOTRLÝ: To jako věří na duchy?

PRIMÁŘ: Nejen to, pokouší se dokonce přejít od teorie k praxi! Máme zjištěno, že navázal kontakty —

LORENCOVÁ: S duchy?

ZÁSTUPCE: To by se mu asi těžko podařilo, vidíte, pane primáři?

PRIMÁŘ: Tak dost! Žádám vás, abyste nežertovali o věcech, které jsou černou skvrnou na práci našeho ústavu, přímým útokem na jeho pověst, a tedy ranou pod pás nám všem a především mně, který jsem odpovědný za jeho vědeckou

důvěryhodnost! Je to věc vážná a smutná, přátelé, a je na nás všech, abychom se s ní čestně vyrovnali! Kde jsem skončil?

ZÁSTUPCE: Hovořil jste o těch kontaktech —

PRIMÁŘ: Aha. Nedávno tedy, jak jsme zjistili, navázal můj kontakt s určitým elementem z pomezí pařezářství, obecné kriminality a mravního bahna, po deželelém z toho, že nejen pomocí rozmanitých triků šíří pověry a klame důvěřivé lidi, ale že si dokonce zahrává s takovými jedy, jako je takzvaný satanismus, černá magie a podobně. Taková je tedy pravda a já tímto zahajuji diskusi. Má někdo nějaký dotaz?

Dusná pauza; pak se tiše ozve Kotrlý.

KOTRLÝ: Mohu se zeptat na jméno toho kolegy?

PRIMÁŘ (*k. Zástupci*): Řekněte to!

ZÁSTUPCE: Těžko mi to jde z úst, ale jmenovat ho musím. Běží tady o doktora Foustku —

Dusná pauza.

PRIMÁŘ: Kdo se dál hlásí?

MARKÉTA (*nesměle*): Já —

FOUSTKA (*tiše k Markétě*): Prosím tě snažně, neplet se do toho!

PRIMÁŘ: Týká se to nás všech, necht' se tedy vysloví i slečna sekretářka —

MARKÉTA: Pane primáři — nezlobte se — nejsem vědec a neumím se vyjadřovat — ale to prostě nemůže být pravda! Doktor Foustka je moudrý a čestný člověk — vím to — trápí se otázkami, kterými bychom se měli správně trápit všichni — myslí vlastním rozumem — snaží se dopátrat nejhlubších věcí — zdrojů mravnosti — vesmírného řádu — a všechno ostatní — o těch kontaktech — tomu já prostě nevěřím! Určitě to jsou pomluvy zlých lidí, kteří mu chtějí ublížit —

Nastane hrobové ticho; Foustka je viditelně zoufalý z Markétina vystoupení. Po chvíli se Primář obrátí k Zástupci.

PRIMÁŘ (věcně): Jakmile skončíme, vyřídíte formality spojené s okamžitou výpovědí! Náš ústav teď opravdu není v situaci, která by mu dovolovala luxus zaměstnávat sekretářky, obviňující jeho vedení ze lži!

ZÁSTUPCE: Provedu, pane primáři —

PRIMÁŘ (k Markétě): Můžete si jít sbalit své věci —

FOUSTKA (tlumeně k Markétě): Ty ses zbláznila — takhle nesmyslně si zničit život — vždyť tě nikde nevezmou!

MARKÉTA: Chci trpět s tebou!

FOUSTKA: Promiňte, pane primáři, ale nebylo by rozumnější ji hospitalizovat? Vidíte přece, že neví, co mluví —

PRIMÁŘ: Psychiatrie není, pane doktore, žádná odkladišť děvčat, kterým nejdřív popletete hlavu, a pak se jich chcete zbavit!

MARKÉTA: Jindřichu, ty se mě zříkáš? A všeho, cos mi včera řekl, se taky zříkáš?

FOUSTKA (vztekle cedí skrz zuby): Zapišahám tě, mlč!

MARKÉTA se rozpláče a odběhne levými dveřmi.
Rozpačitá pauza.

VILMA (tíše Foustkovi): Jestli si něco udělá, bude to tvá vina!

FOUSTKA (tíše Vilmě): A tvé zadostiučinění, co?

VILMA (tíše): Nezačíněj —

FOUSTKA (tíše): Já začal, jo? Já?

PRIMÁŘ: Nechte toho! Zeptám se na vyšších místech, jestli by ji některá domovní správa nemohla přijmout za uklízečku —

LORENCOVÁ: To by bylo, myslím, velmi šťastné, humánní a rozumné řešení —

PRIMÁŘ (k Foustkovi): Chcete využít svého práva vyjádřit se k vznesenému obvinění?

FOUSTKA zvolna vstane a opře se o psací stůl jako o řečnickou katedru.

FOUSTKA: Pane primáři, pane zástupče, kolegové! V důvěře v objektivitu a svědomitost, s níž bude můj případ řešen, předpokládám, že mi bude v pravou chvíli poskytnuta dostatečná plocha k obšířnějšímu vyjádření a že některé okolnosti, s nimiž vás při té příležitosti seznámím, povedou k mé kompletní očištění. V tomto okamžiku se tedy omezím na vyslovení své naděje, že celé řízení — v souladu s vědeckým přístupem ke skutečnosti i vědeckou morálkou — bude nepředpojaté a plně orientované k jedinému cíli: dobrat se pravdy. Není to jen v zájmu mém a v zájmu vědeckosti jako takové, kterou střežit a kultivovat je posláním tohoto ústavu, ale i v zájmu vás všech: jiný postup by totiž mohl z mého případu snadno udělat jen první článek dlouhého řetězu bezpráví, jehož konce se neodvažuji dohlédnout. Děkuji vám za pozornost!

FOUSTKA usedne; rozpačitá pauza; všichni jsou lehce znejistěni, byt každý z jiného důvodu.

PRIMÁŘ: Žijeme v novověku a nikdo tu nemá v úmyslu pořádat nějaké hony na čarodějnice. Tím bychom jen v nové podobě oživovali staré tmářství a fanatismus, proti nimž bojujeme. Nechtě se způsob, jímž bude řešen případ kolegy Foustky, stát inspirujícím vzorem vpravdě exaktního přístupu k faktům! Pravda musí zvítězit, padni komu padni!
Krátká pauza.

Kdo si vzal za úkol úklid zahrady?

KOTRLÝ: Já, pane primáři —

Primář přistoupí ke Kotrlému; Kotrlý vstane; Primář mu položí ruku na rameno a chvíli mu hledí vážně do tváře. Pak zjihle řekne.

PRIMÁŘ: Jsem rád, Viléme, že jste se toho ujal. Přijdu vám pomoci —

Levými dveřmi vstoupí Markéta v šatech a s kufříkem v ruce. Je uplakaná a trochu somnambulně projde místností a odejde zadními dveřmi. V okamžiku, kdy je za sebou zavře, zřítí se lustr. Nikoho nezasáhne a roztrhne se o zem. Opona padá.

Konec pátého obrazu

Přestávka

Šestý obraz

Na scéně je opět Foustkův byt. Když se otevře opona, je tu pouze Fistula. Sedí za psacím stolem a probírá se v papírech, které na něm leží. Na nohou má bačkory, jeho pytlík s botami leží na stole mezi papíry. Po chvilce vstoupí Foustka, stále ještě ve večerním úboru. Když spatří Fistulu, lekne se.

FOUSTKA (vykřikne): Co tady děláte?

FISTULA: Čekám na vás —

FOUSTKA: Jak jste se sem dostal?

FISTULA: Kominem ne, jak se snad obáváte. Dveřmi, které mi laskavě otevřela paní Houbová, než šla na nákup, protože jsem jí vysvětlil, jak naléhavě se mnou potřebujete mluvit a že před domem bych na vás mohl vzhledem ke své chromé noze jen stěží čekat —

FOUSTKA: Takže jste ji obelhal, jak je vám podobné —

FISTULA: Vy nevěříte, že jsem invalida?

FOUSTKA: Že s vámi potřebuji naléhavě mluvit, je přece pustá lež. Doufal jsem naopak po všem, co se událo, že vás už nikdy neuvidím —

FISTULA: Naopak: právě to, co se událo, mnohonásobně zesiluje naléhavost našeho styku!

FOUSTKA: A jak se opovažujete probírat se mými papíry?

FISTULA: Nějak si krátit čas přece musím, ne?

FOUSTKA: A co ty boty?

FISTULA: Vy ze všeho naděláte —

Fistula se začne bíbě šklebit, pak vezme svůj pytlík, přejde k pohovce, usedne, pytlík položí vedle sebe.

Neposadíte se?

Foustka přejde podrážděně ke svému stolu, usadí se a hledí na Fistulu.

Tak co říkáte našemu úspěchu?

FOUSTKA: Jakému úspěchu?

FISTULA: Ani jsem nečekal, že se nám to podaří tak snadno a rychle. Jste adept vskutku nadaný —

FOUSTKA: Nevím, o čem mluvíte —

FISTULA: Ale dobře víte! Dohodli jsme se přece, že nejdřív provedeme takový nevínoúčký pokus. A ten nám vyšel nad všechna očekávání, nemám pravdu?

FOUSTKA: Máte-li na mysli fakt, že se to nešťastné dítě do mne trochu zakoukalo, tak bych k tomu rád do dal dvě věci. Za prvé: nebyly v tom žádné čáry, natož vaše, ale stalo se to jen proto, že jsem měl —

FISTULA: Náhodou —

FOUSTKA: Příležitost si s tou dívkou vlastně poprvé souvisleji popovídat a že jsem byl zřejmě —

FISTULA: Náhodou —

FOUSTKA: Zrovna docela ve formě, takže ji moje myšlenky zaujaly. No a jak to u takových dívek bývá, záhy se její zájem přenesl —

FISTULA: Náhodou —

FOUSTKA: Z vysvětlovaného na vysvětlujícího. Nespatřuji v tom nic, co by přesahovalo rámec přirozené zkušnosti světa. Za druhé: vzhledem k násled-

kům, které ta událost pro to děvče má, trpím těžkými výčitkami svědomí, že se to vůbec stalo, a to přesto, že jsem netušil a ani nemohl tušit, že to takové následky vyvolá —

Fistula se rozchechtá a plácá se vesele do stehů.

Co je na tom k smíchu?

FISTULA (zvážně): Milý pane doktore! Vaše nedůvěra k náhodám a jejich nahodilým seskupením je obecně známa. Netážete se, kde se ve vás, schopném v případě té dívky vykoktat tak nanejvýš žádost o kafe, vzala najednou ta impozantní výřečnost, spojená s odvahou rozvíjet myšlenky, které rozvíjet na půdě vašeho ústavu je víc než nebezpečné? A nepřekvapuje vás, že se to stalo přesně ve chvíli, kdy náš nápadíček uzrál? Vy se vážně nedivíte, proč vaše myšlenky najednou — jako mávnutím proutku — zlomily v té dívce všechny zábrany, aby v ní vzápětí rozkvetla láska až za hrob?

FOUSTKA: Každý máme občas v životě chvíle, kdy jaksi překonáme sami sebe —

FISTULA: O tom právě mluvíme —

FOUSTKA: Nerozumím vám —

FISTULA: Přece jste si nemyslel, že se na ústavní večírek dostaví ve večerním úboru duch lásky Jeliel a zařídí něco za vás na způsob nějakého dohovače! Jak jinak myslíte, že to mohl udělat než skrze vás samotného? Prostě se do vás vtěhl! Nebo lépe: prostě jen to, co ve vás odvždycky je a dříve neprojevono, on probudil a osvobodil! Nebo ještě přesněji: vy sám jste se přece odhodlal popustit určitým svým vnitřním mohutnostem uzdu — vy sám jste tedy tak říkajíc zapracoval za něj či v jeho intencích, a prosadil se tak v podobě, nesoucí jeho jméno!

FOUSTKA: No vidíte!

FISTULA: Člověk ovšem není nějaký inertní systém, to přece jako vědec víte lépe než já. Má-li semínko vzklíčit, musí být někým zaseto —

FOUSTKA: Jestli máte vskutku s tím vašim —

FISTULA: Jelielem —

FOUSTKA: Jelielem nějakou zásluhu o tuto neblahou setbu, pak vás ze srdce proklínám! Jste ďábel a nechci s vámi nic mít —

FISTULA: Zase to nevidíte vyváženě! Pokud ďábel existuje, tak především v nás!

FOUSTKA: Pak jste ovšem vy jeho obzvlášť oblíbeným obydším!

FISTULA: Preceňujete mě přinejmenším tak, jak jste před okamžikem přeceňoval sebe. Pochopte to přece: jsem jenom katalyzátor, který svým bližním pomáhá probudit či urychlit to, co v nich už dávno i bez něj je či probíhá! Dík této mé pomoci mohou pak objevit v sobě odvahu něco vzrušujícího v životě prožít a užít, a stát se tak plnější, pravdivější a bohatější sami sebou! Žijeme jen jednou, proč bychom tedy měli těch pár desítek let, jež nám jsou vyměřeny, strávit tím, že se budeme dusit pod šturem nějakých filistrovských skupulí? Víte, proč jste mě nazval ďáblem? Abyste svou odpovědnost lokalizoval — ze samého strachu ze svých skupulí a z toho ve vás, co je láme — kamsi vně, mimo své já, v daném případě do mne, a tímto — jak vy vědci říkáte — přenosem či projekcí si usnadnil život! Doufáte, že takovým manévrem své skupule obelstíte a hanlivým označením, které mi přisoudíte, se jim dokonce zavděčíte! Jenomže pochopte, pane doktore, že já — nějaký invalida Fistula — bych s vámi nehnul ani o milimetr, kdybyste vy sám o svém pohnutí už dávno tajně

nesnil! Náš experimentíček neměl jiné poslání než vám těchto pár trivialit ozřejmit —

FOUSTKA: A co to vaše ujišťování o jeho nevinnosti? Sprostě jste mě obelhal!

FISTULA: Chýba lávky! Obelháváte zase jen vy sám sebe! Mohl jste přece vyprávět té dívce o krásách vědeckého názoru na svět a o světodějném významu vašeho ústavu — a nic by jí nehrozilo! A když už jste to udělal takhle, nemusel jste se od její pře, z vašeho hlediska beznadějně, potom tak sobecky odvrátit a v podstatě tu osůbku odepsat! Ale o to teď nejde. Jednu věc vám musím — zvlášť jako začátečníkovi — s hlubokou poklonou přiznat: váš převlek — tento klasický nástroj Jelielův — do svatouškovské sutany zaniceného hledače tamtoho (*ukáždě prstem vzhůru*) jako pravého zdroje smyslu veškerenstva i všech mravních imperativů — ten byl vskutku bravurní! Všechna čest!

FOUSTKA (*vztekle*): Jaký převlek? Říkal jsem pouze to, co si myslím!

FISTULA: Milý příteli —

FOUSTKA: Nejsem váš přítel!

FISTULA: Milý pane, pravda není přece jen to, co si myslíme, ale i to, proč, komu a za jakých okolností to říkáme!

Foustka hledí okamžik vytržetěně na Fistulu, pak smutně pokývá hlavou, přejde párkrát po místnosti, načež opět usedne. Po chvíli se tiše ozve.

FOUSTKA: Není mi zcela jasno jak, nicméně nějak se dopátrali mých kontaktů s vámi, za což budu s největší pravděpodobností vyloučen z ústavu, exemplárně potrestán, veřejně zhanoben a asi existenčně i jinak zničen. Ten důvod je — aspoň pro mne osobně — ovšem pouze vnější

a nevýznamný; pravý smysl toho, co mě čeká, spatřuji v něčem jiném: bude to zasloužený trest za neodpuštělnou neodpovědnost, s níž jsem si počínal, za to, že jsem ztratil mravní bdělost a podlehl svůdnému pokušení, omámen přitom jedem rodící se neopodstatněné, zlé a z čiré ješitnosti vyrůstající žárlivosti, a tím se pokusil vlastně zabít dvě mouchy jednou ranou: kohosi získat a kohosi zároveň zranit. Byl jsem zaslíben vskutku čímsi ďábelským v sobě, a jsem vám tudíž vděčen za to, že jste mi — at už z jakýchkoli důvodů, jakýmkoli způsobem a v jakékoli míře — k této zkušenosti pomohl: probudiv ve mně současně to svůdné pokušení i tu zlovolnou žárlivost, umožnil jste mi lépe poznat sebe sama včetně mých nejtemnějších stránek. Ale nejen to: svým výkladem jste mi pomohl osvětlit i pravý zdroj mého pochybení, který opravdu neleží nikde jinde než ve mně samotném. Našeho setkání, dá-li se tak nazvat způsob, jímž jste se mi vnučil, tedy nelituji. Byla to důležitá lekce a vaše temné záměry mi pomohly objevit v sobě nové světlo. Říkám vám to proto, že se už nikdy, jak doufám, neuvídíme, a že odtud ihned, jak doufám, odejdete.

Dešit pauza; Fistula vydá pomalu z pytlíku své boty, chvíli si je zamýšleně prohlíží, čichá k nim, pak je konečně položí před sebe na zem a obrátí se s úsměvem k Foustkovi.

FISTULA: Každý jsme sám strůjcem svého osudu! Chtěl jsem sice ještě něco poznamenat, ale teď si nejsem jist, jestli nemám raději vyčkat doby, kdy budete — smím-li se tak vyjádřit — uskvařenější, a tudíž i vnímavější —

FOUSTKA: Co jste chtěl poznamenat?

FISTULA: Mechanismus myšlenkových rotací, které jste mi právě předvedl, znám jako tyto své boty. My hermetici tomu říkáme Smíchovského kompenzační syndrom.

FOUSTKA: Co to je?

FISTULA: Když poprvé adept úspěšně prolomí krunyř dosavadních zábran a otevře se nedozírným obzorům svých skrytých možností, dostaví se krátce poté cosi jako kocovina a on upadne do téměř masochistického sebeobviňování a sebetrestání. Tato afektivní reakce je psychologicky celkem pochopitelná: ve snaze zalíbit se jaksi dodatečně svým zrazeným skupulím, přeinterpretuje si adept čin, jímž je zradil, do podoby jakési očistné lekce, kterou musel podstoupit, aby se stal lepším. Udělá si z toho zkrátka takový menší parket k zataneční rituální oslavě svých zásad. Netrvá to obvykle dlouho a po vystrážlivění nazře to, co my víme samozřejmě hned, co mu však vysvětlit nemůžeme: totiž groteskní nesoulad mezi pofidérností hodnot, jejichž jménem přivoloval sám na sebe ten nejpřísnější trest, a fundamentálním existenciálním významem zkušenosti, kterou se pokouší tímto trestem odčinit —

Foustka vyskočí a vztekle udeří do stolu.

FOUSTKA: Tak — a teď toho mám už opravdu dost! Jestli si myslíte, že mě tímhle svým krasoféčněním znova do něčeho zapletete nebo pro nějaké nové pseudodobrodružství získáte, tak jste na velkém omylu!

FISTULA: Na velkém omylu jste vy, když si namlouváte, že nejste už dávno zapleten a získán —

FOUSTKA (*křikne*): Ven!

FISTULA: Dovoluji si vás jen upozornit, že až se zase vrátíte na půdu reality a zatoužíte po konzultaci,

nemusím být zrovna při ruce. Ale to je konec-
konec vaše věc —

FOUSTKA: Jděte, prosím vás, pryč! Chci být sám se svým
Smíchovského kompenzačním syndromem!
*Fistula bere pomalu do rukou své boty, přitom
nechápnavě krouží hlavou. Pak náhle praští bota-
mi o zem, vyskočí a začne se divoce bušit do čela.*

FISTULA: Je tohle vůbec možné? V záchvatu vzteku, že si
dovolil chvíli filozofovat s jinou, udá na něj
jeho milenka, že se stýká s magikem —

FOUSTKA: Cože? To je sprostá lež!

FISTULA: A on by kvůli tomu byl ochoten nechat se bez
boje připravit o existenci, vědecké perspekti-
vy a možná i o všechnu majetek! Viděl jsem už
leccos, ale tohle ještě ne! Z toho by se zvencnul
snad i sám Smíchovský!

FOUSTKA: Nevěřím, že by se k něčemu tak nízkému pro-
půjčila! Ona, která se mnou prožila tolik slun-
ných chvil čirého štěstí!

FISTULA: Ach, co vy víte o ženském srdci! Právě vzpomín-
ka na ty chvíle dává možná klíč k jejímu činu!
*Fistula se uklidní, usedne, pomalu si sundává
bačkory, čichá k nim, pak je pečlivě ukládá do
svého pytlíku a obouvá si boty. Delší pauza.*

FOUSTKA (*tiše*): A co můžu podle vás ještě dělat?

FISTULA: Nechme toho —

FOUSTKA: Říct to snad můžete —

FISTULA: Jak jste snad pochopil, konkrétní rady nedávám
a za nikoho nic nezařizuji. Nanejvýš občas sti-
muluji —

*Fistula, už obut, uchopí svůj pytlík s bačkorami
a zamíří ke dveřím.*

FOUSTKA (*vykřikne*): Mluvte, sakra, jasně!

*Fistula se zastaví, chvíli nehnutě stojí, pak se
otočí k Foustkovi.*

FISTULA: Stačí, když ve jménu dobré věci v sobě zmobi-
lizujete aspoň tisícinu té mazanosti, kterou váš
primát v sobě mobilizuje ve jménu špatné věci
od rána do večera!

*Fistula se začne blbě šklebit; Foustka na něj za-
raženě hledí; opona padá.*

Konec šestého obrazu

Sedmý obraz

Na scéně je táž místnost ústavu, v níž se odehrával první a páty obraz. Místo lustru tu visí zářovka na elektrickém drátě. Když se otevře opona, jsou na scéně Lorencová, Kotrlý a Neuwirth. Lorencová má na sobě bílý plášť, sedí za psacím stolem, o psací stroj má opřeno zrcátko a pudruje se. Kotrlý v bílém plášti je rozvalen na lavici a čte si noviny. Neuwirth je v civilu, stojí v pozadí u knihovny, zády k místnosti, a prohlíží si nějakou knihu. Krátká pauza.

LORENCOVÁ: Co bude s kafem?

KOTRLÝ (aniž vzhledne): Ty bys ho neudělala?

LORENCOVÁ: A proč ne ty?

Zadními dveřmi rychle vstoupí Foustka v černém svetru a černých kalhotách, s aktovkou v ruce, trochu udýchán.

FOUSTKA: Ahoj —

NEUWIRTH (aniž vzhledne): Ahoj —

Nikdo z přítomných na Foustkuv příchod nereaguje, všichni pokračují v tom, co dělali předtím. Foustka postaví svou aktovku na stůl a vydává z ní spěšně nějaké papíry.

FOUSTKA: Už tu byli?

NEUWIRTH (aniž se obrátí): Ještě ne —

Když Foustka vidí, že mu Lorencová neuvolňuje stůl, přejde k lavici, na níž sedí Kotrlý, a usedne vedle něj. Pauza.

LORENCOVÁ: Chudinka Markéta —

Foustka zpozorní.

KOTRLÝ (aniž vzhledne): Co je s ní?

LORENCOVÁ: Chtěla si podřezat žíly —

Foustka vzrůšeně vstane.

KOTRLÝ (aniž vzhledne): Tak přece to je pravda?

NEUWIRTH (aniž se obrátí): Prý je na psychiatrii —

LORENCOVÁ: Chudinka —

Foustka se opět posadí. Právými dveřmi vstoupí Zástupce v civilu a Petruška v bílém plášti, drží se za ruce. Lorencová strčí zrcátko a pudr do kapsy pláště; Kotrlý složí noviny; Neuwirth odloží knihu a obrátí se. Lorencová, Kotrlý a Foustka vstanou.

KOTRLÝ: Dobré jitro, pane zástupče —

ZÁSTUPCE: Buďte zdraví, přátelé! A posadte se, prosím — Lorencová, Kotrlý a Foustka opět usednou. Krátká pauza.

Nevidím tu Vilmu —

FOUSTKA: Je u zubaře —

Krátká pauza.

ZÁSTUPCE: Jak dobře víte, čeká nás dnes nelehký úkol. Nikdo tu nemá v úmyslu — jak hezky řekl pan přimář — pořádat nějaké hony na čarodějnice. Pravda musí zvíťazít, padni komu padni. Právě proto bychom si ale měli připomenout, že hledat pravdu znamená hledat pravdu celou a neokletěnou. Pravda totiž není jen to, co je tak či onak prokázáno, ale i to, čemu prokázána věc slouží nebo k čemu může být zneužita, kdo a proč se jí ohání, v jakých souvislostech se ocitá. Jako

vědci dobře víme, že vytržením určitého faktu z komplexu všech jeho širších vazeb můžeme nejen zcela posunout či změnit jeho smysl, ale postavit ho přímo na hlavu, a udělat tak z pravdy lež anebo naopak. Zkrátka a dobře: neměli bychom ztrácet ze svého zorného pole živé pozadí činů, jimiž se budeme zabývat, i závěrů, které nad nimi učiníme. Doufám, že to dál rozvádět nemusím — nejsme přece, sakra, malé děti! Anebo jsme?

KOTRLÝ: Nejsme —

ZÁSTUPCE: Tak vidíte! Kdo dneska krmí poštolky?

NEUWIRTH: Já —

ZÁSTUPCE: Fajn!

Pravými dveřmi vstoupí Primář v bílém plášti. Lorencová, Kotrlý a Foustka ihned vstanou.

KOTRLÝ: Ahoj —

PRIMÁŘ: Buďte zdraví, přátelé! A posadte se, prosím — Lorencová, Kotrlý a Foustka usednou. Krátká pauza.

Nevidím tu Vilmu —

ZÁSTUPCE: Také jsem ji neviděl, když jsem přišel. Prý je u zubaře —

Primář přistoupí ke Kotrlému a podá mu ruku. Kotrlý vstane.

PRIMÁŘ (ke Kotrlému): Jak jsi se vyspal?

KOTRLÝ: Výborně —

Primář stiskne Kotrlému přátelsky loket a obrátí se k přítomným. Kotrlý usedne.

PRIMÁŘ: Jak dobře víte, čeká nás dnes nelehký úkol.

ZÁSTUPCE: Přesně to jsem před okamžikem kolegům říkal, pane primáři!

PRIMÁŘ: O co běží, všichni víme, takže nějaké dlouhé úvodní si odpustíme —

Zadními dveřmi vběhne udýchaná Vilma s velkou papírovou krabicí v ruce.

VILMA: Promiňte, pane primáři, moc mě to mrzí — byla jsem ráno objednaná u zubaře a představte si, že —

PRIMÁŘ: Víím o tom, posadte se —

Vilma usedne na lůžko potažené voskovým plátnem, krabici si položí k nohám, cosi mimicky naznačuje Foustkovi, pak mu ukazuje, že mu drží palec. Lorencová se k ní nahne.

LORENCOVÁ (tiše): Co to máš?

VILMA (tiše): Gril z opravy —

LORENCOVÁ (tiše): Myslela jsem, že máš nový klobouk —

VILMA (tiše): Ne —

PRIMÁŘ: Kde jsem skončil?

KOTRLÝ: Říkal jsi, že nějaké dlouhé úvodní si odpustíme — PRIMÁŘ: Aha. Takže nějaké dlouhé úvodní si odpustíme a přistoupíme rovnou k věci. Kolego Foustko, kdybyste laskavě —

Primář naznačuje Foustkovi, že má předstoupit; Foustka vstane, přejde do středu místnosti a postaví se na místo, které mu Primář ukáže.

Tak, to je dobré. Můžeme začít?

FOUSTKA: Jistě —

PRIMÁŘ: Nuže: mohl byste nám, pane kolego, říct, zda je pravda, že se už delší dobu —

Vtom vstoupí pravými dveřmi Tajemník, přistoupí k Primáři a dlouze mu něco šeptá do ucha. Primář vážně pokyvuje hlavou. Po delší chvíli Tajemník skončí; Primář ještě jednou přikývne; Tajemník odejde pravými dveřmi.

Kde jsem skončil?

KOTRLÝ: Ptal ses ho, jestli je pravda, že se už delší dobu — PRIMÁŘ: Aha. Nuže: mohl byste nám, pane kolego, říct, zda je pravda, že se už delší dobu zabýváte studiem takzvané hermetické literatury?

FOUSTKA: Je to pravda —

ZÁSTUPCE: Jak dlouho?

FOUSTKA: Přesně nevím —
ZÁSTUPCE: Stačí řádově: půl roku? Rok?
FOUSTKA: Asi tak —
PRIMÁŘ: Kolik dotčených knih jste podle svého odhadu za tu dobu přečetl?
FOUSTKA: Nepočítal jsem je —
ZÁSTUPCE: Stačí řádově: pět? Třicet? Padesát?
FOUSTKA: Možná padesát —
PRIMÁŘ: Komu všemu jste je půjčoval?
FOUSTKA: Nikomu —
ZÁSTUPCE: Ale pane kolego, přece nám nebudete tvrdit, že tak hledané, vzácné, ba dnes už téměř nedostupné knížky si od vás nikdo nepůjčoval! Vaši přátelé je přece u vás museli vidět —
FOUSTKA: Domů si přátele nezvu a knihy zásadně nikomu nepůjčuji —
PRIMÁŘ: No dobrá. A teď se, prosím, dobře soustředte, přichází důležitá otázka: co vás vedlo k tomu-
to studiu? Proč jste se těmi věcmi vlastně začal soustavně zabývat?
FOUSTKA: Už dlouho jsem byl zneklidněn stoupajícím zájmem mladých lidí o všechno, co nějakým způsobem poukazuje k takzvanému nadpřirozenu. Z tohoto mého zneklidnění se posléze zrodil úmysl napsat brožuru, v níž bych se pokusil demonstrovat právě na ezoterismu, tomto nesourodém konglomerátu pokroucených fragmentů z různých kulturních okruhů, v jak frapantním rozporu jsou různé idealistické a mystické nauky minulosti se soudobým stupněm poznání světa. Ezoterismus jsem si přitom zvolil za předmět své kritické pozornosti mimo jiné i pro nekritický zájem, kterému se dnes těší. Můj projekt ovšem vyžadoval —
PRIMÁŘ (*přerušil ho*): Nikdo z nás, pane kolego, nepočtyboval o tom, že přesně takto na položenou

otázku odpovíte. Nikdo z nás ale zatím neví, jak hodláte vysvětlit šokující fakt, že jste sám magii údajně praktikoval —
FOUSTKA: Moc jsem ji nepraktikoval, spíš jsem to jen o sobě šířil —
ZÁSTUPCE: Proč?
FOUSTKA: Protože to byl jediný způsob, jak vzbudit důvěru v lidech tak nedůvěřivých, jakými jsou dnešní magici —
PRIMÁŘ: Tak vy jste toužil po jejich důvěře? Zajímavé, zajímavé! Jak dalece se vám podařilo ji získat?
FOUSTKA: Zaznamenal jsem zatím jen úspěch poměrně skromný v podobě jistého individua, které mě dvakrát navštívilo a o němž jste byli informováni —
PRIMÁŘ: Řeklo vám, proč vás vyhledalo?
FOUSTKA: Ví prý o mém zájmu o praktickou magii a je ochotno mě do ní zasvěcovat —
PRIMÁŘ: Přistoupil jste na to?
FOUSTKA: Výslovně ne, ale zároveň jsem to výslovně neodmítl. Je to tak říkajíc ve stavu vzájemného ohledávání —
ZÁSTUPCE: Co za to od vás chce?
FOUSTKA: Abych mu v případě potřeby dosvědčil, že se dalo k dispozici vědě —
ZÁSTUPCE: Slyšíte to, pane primáři? Ti jsou ale mazaní!
PRIMÁŘ: Tak se mi zdá, pane kolego, že čas uzrál k naší stěžejní otázce: jak vysvětlíte, že na jedné straně údajně máte vědecký názor na svět, a víte tudíž, že magie je čiré šarlatánství, a na druhé straně se snažíte získat důvěru magiků, a když vás jeden z nich skutečně vyhledá, nejenže ho nevyhodíte a nevysmějete se mu, ale naopak se chystáte s ním spolupracovat, ba dokonce ho snad i kryt? Vědecko-kritickým zájmem takové obskurní styky a aktivity věru už těžko vysvětlíte —

FOUSTKA: Možná vám to připadne pošetilé, ale já prostě od první chvíle cítil, že svou starost o ty, které tito šarlatáni svádějí, a svůj úmysl účinné proti takovým svůdcům bojovat nemohu a nesmím omezit na pouhou teoreticko-propagační práci. Byl jsem a dodnes jsem přesvědčen, že by nebylo ode mne poctivé, kdybych natrvalo držal ruce pryč od živoucí reality ve snaze uchovat si je takzvaně čisté a obelhával své svědomí iluzemi o bůhvíjak velkém praktickém dosažení svého teoretického boje. Cítil jsem prostě, že kdo řekl A, musí říct B, a že je mou občanskou povinností dát své teoretické znalosti do služeb praktického boje, to znamená konkrétního pátrání po ohniscích těchto aktivit a odhalování a usvědčování jejich konkrétních iniciátorů. Vždyť my se tu neustále zaklínáme bojem proti pavědě, mysticismu a pověře — a kdybychom měli ukázat prstem aspoň na jednoho šřítele těchto jedů, nedokázali bychom to! Ale nejen my: je až neuvěřitelné, jak málo se zatím daří jakákoli infiltrace do těchto prostředí, a jak málo se proto o nich ví! Jaký potom div, že se to tak vesele rozrůstá? Proto jsem se rozhodl získat přízeň těchto kruhů, proniknout do nich a přímo v terénu sbírat usvědčující materiál. Což ovšem asi nebude moci dělat jinak než předstíráním aspoň částečné víry v jejich duchy, iniciace, evokace, magické zásahy, zpětné odrazy, inkuby a sukuby a všechno to ostatní haraburdí. Ba i nějaké ty sliby mlčenlivosti či eventuálního krytí budu asi nucen naokodát. Rozhodl jsem se zkrátka být nenápadným a možná i osamělým vojákem této — jak se říká — tajné války, protože jsem dospěl k názoru, že mé znalosti mne k tomu přímo zavazují.

Jde totiž o sféru, v níž bohužel takzvaný široký rozhled stále ještě něco váží, není-li přímo podmínkou účasti na jejím životě —
Dlouhá pauza; všichni přítomní jsou zaraženi, jeden hledí rozpačitě na druhého, posléze se všechny pohledy soustředí na Primáře.

PRIMÁŘ: Takže vy vlastně — no jo — no jo — (Pauza)
No tak nebylo by k zahození, kdyby se náš ústav mohl vykazat nějakými takovými dočasnými konkrétními úspěchy! Kolega Foustka má pravdu v tom, že žádnou válku ještě nevyhrály brožury —

ZÁSTUPCE (k Foustkovi): Vy byste tedy byl, rozumím-li tomu dobře, ochoten o každém svém setkání — ať už s tím vaším individuem nebo s jinými — pořídit pro naši potřebu určitý záznam —

FOUSTKA: Samozřejmě! Vždyť proto to vlastně dělám —
ZÁSTUPCE: To by nebylo k zahození, jak řekl výstižně už pan primář. Jedna věc mi ale není jasná: proč jsme se o vaši chvályhodné iniciativě museli dozvědět až teď, na základě jistých — jak se ukazuje nespravedlivých — obvinění proti vám? Proč jste nás o svém rozhodnutí a prvních krocích neinformoval hned od počátku a sám?

FOUSTKA: Jak vidím, byla to chyba. Já to ale bral docela jinak: jako vědec, v oblasti zamýšlené občanské praxe zcela diletuující, připodobňoval jsem si bezděky svou roli postavení samostatného vědeckého pracovníka, který také neskládá účty z každého svého odborného hnutí. Myslím jsem, že postačí — podobně jako v teorii — když o své práci podám referát až ve chvíli, kdy bude opravdu o čem referovat, totiž až budu mít v ruce něco věcně relevantního a použitelného. Vůbec mě přitom nenapadlo, že nahodilá informace o mé aktivitě z pramene neinformovaného o jejím

posláni by mohla jakkoli otrást důvěrou, které jsem se tu těšil —

PRIMÁŘ: Tomu se zase, pane kolego, nemůžete divit! Vaše rozhodnutí, jakkoli ušlechtilé, je přece jen bohužel natolik nezvyklé a po pravdě řečeno právě od vás nejméně očekávané, že v první chvíli nás muselo logicky napadnout spíš to horší než to lepší —

ZÁSTUPCE: Tomu se, pane kolego, nemůžete divit!

PRIMÁŘ: No nic, abychom to tedy nějak uzavřeli: předsvědčil jste mě, že tu šlo o pouhé nedorozumění, a jsem rád, že se závčas vysvětlilo. Vašeho smělého rozhodnutí si pochopitelně velice vážím a zaručuji vám, že tato vaše práce navíc bude po zásluze oceněna, zvláště až si zvyknete na nutnost pořizovat si o ní průběžnou dokumentaci a průběžně nám ji předávat. Má k tomu někdo nějaký dotaz?

Rozpačitá pauza.

Nikdo? V tom případě nastal čas na malé překvapení: zítřejší večírek v ústavní zahradě bude kostýmovaný!

LORENCOVÁ: Bravo!

KOTRLÝ: Báječný nápad!

ZÁSTUPCE: Víďte? Mně se taky moc líbí —

LORENCOVÁ: A jaký bude mít ráz?

PRIMÁŘ: To je přece jasné: sabat!

Místností projede vlna vzrušení.

Rej dřáblů, čarodějnic, mágů a magiků! Stylové, ne? Původně jsem to chápal jen jako pokus oživit tradici ústavních večírků určitým parodickým prvkem: zdálo se mi, že kdybychom se večer živelně vysmáli tomu, proti čemu musíme přes den s chladnou hlavou a vážnou tváří bojovat, mohli bychom tím docela příznivě ovlivnit — v duchu moderní skupinové kostýmoterapie — svůj

vztah k vlastní práci. Prostě chvilkovým znevážením problému zdůraznit jeho trvalou vážnost, jeho nadlehčením upozornit na jeho tíhu, poodstoupením se mu přiblížit. Teď ale vidím, že dík náhodné časové souhře to lze chápat ještě jinak: jako žertovný hold obětavé práci tady kolegyně Foustky, kterého možná čeká vedle nutnosti převleku v přeneseném slova smyslu i nezáviděníhodné převlékání doslovné — třeba až se bude chtít vetřít na nějakou černou mši!

Zdvořilý smích.

No nic, berme to tedy — mimo jiné — jako takovou veselou tečku za právě skončeným vážným jednáním! Kdo dneska krmí poštolky?

NEUWIRTH: Já —

PRIMÁŘ: Fajn! (*Ke Kotrlému*) Viléme, nezapomeň! *Opona padá.*

Konec sedmého obrazu

Osmý obraz

FOUSTKA: Ty dobře víš —

VILMA: Nevím!

FOUSTKA: Opravdu nevíš? A kdo udal primáři, že u mne byl ten magik, taky nevíš?

Vilma strne, pak odhodí hřeben, vzrušeně vyskočí a vytřeštěně pohlédne na Foustku.

VILMA: Proboha, Jindřichu, snad si nemyslíš —

FOUSTKA: Nikdo jiný o tom v ústavu nevědí!

VILMA: Zbláznil ses? Proč bych to, prosím tě, dělala?

Když už mě urážíš myšlenkou, že jsem vůbec schopna kohokoliv tomu pitomci udat, jak tě může napadnout, že bych šla udat tebe! Vždyť to by bylo totéž, jako kdybych udala sebe samu! Víš přece, jak mi záleží na tom, abys měl klid a byl šťastný, a jak se o tebe neustále strachuji! Jaký bych mohla mít najednou důvod tě ničit?

A spolu s tebou i sebe — náš vztah — náš společný život — naše hry na žárlivost — naši lásky — tak skvěle mi potvrzovanou záblesky skutečné žárlivosti, které se u tebe začly v poslední době objevovat — naše vzpomínky na všechny ty slunné chvíle čirého štěstí, které jsme spolu prožili — vždyť by to bylo holé šílenství!

FOUSTKA: Co když právě vzpomínka na ty slunné chvíle dává klíč k takovému činu? Co já vím o ženském srdci! Třeba ses mi chtěla pomstít za Markétu — anebo v tom byl prostě strach z toho invazy a snaha mne tímto způsobem zbavit jeho domnělého vlivu —

Vilma přeběhne k posteli, padne obličejem do polštáře a začne zoufale štkát. Foustka zrozpacití, chvíli na Vilmu bezradně hledí, pak k ní opatrně přisedne a začne ji hladit po vlasech.

No tak, Vilmo —

Pauza; Vilma štká.

Já to tak nemyslel —

Na scéně je opět Vilmin byt. Když se otevře opona, sedí Foustka ve spodkách na posteli a Vilma v kombiné se česá u zrcadla; situace je tedy táž jako na začátku čtvrtého obrazu.

FOUSTKA: Ten by se tak určitě spokojil s nějakou pusou na tvář — když už byl jednou uvnitř! Jistě se pokusil přinejménším si s tebou zatancit —

VILMA: Jindřichu, nech toho, prosím tě! Já se tě přece taky nevyptávám na detaily — a měla bych k tomu daleko víc důvodů!

Krátká pauza; pak Foustka vstane a začne zamýšleně přecházet po místnosti. Vilma se přestane česat a překvapeně se na něj dívá.

Co je?

FOUSTKA: Co by bylo?

VILMA: Začal jsi tak pěkně —

FOUSTKA: Nějak na to nemám dnes náladu —

VILMA: Příliš tě to vzrušuje?

FOUSTKA: To ne —

VILMA: Tak co se stalo?

Pauza; Vilma štká.

Bylo to jen takové žertování —

Pauza; Vilma štká.

Chtěl jsem zkusit nějakou novou etudu —

Pauza; Vilma se náhle energicky vztýčí a utírá si kapesníkem oči a posmrkává. Když se cítí být už opět uklidněná a dostatečně silná, řekne chladně.

VILMA: Jdi pryč!

Foustka se pokusí Vilmu pohladit; ona ho odstrčí a vykřikne.

Nedotýkej se mě a odejdi!

FOUSTKA: Vilmo! Vždyť jsem toho tolik zase neřekl! Kolikrát jsi chtěla, abych ti říkal daleko horší věci —

VILMA: To bylo něco jiného! Uvědomuješ ty si vůbec, co jsi právě udělal? Vždyť ty jsi mě vlastně obvinil, že jsem na tebe nasazena! Žádám tě, aby ses oblékl, odešel a už nikdy se nepokoušel slepit to, co jsi právě tak brutálně rozbil!

FOUSTKA: To myslíš vážně?

VILMA: Aspoň to budeme mít za sebou. Dříve nebo později by k tomu asi beztak muselo dojít!

FOUSTKA: Kvůli tomu tanečníkovi?

VILMA: Ne —

FOUSTKA: Proč tedy?

VILMA: Přestávám si tě vážit —

FOUSTKA: To slyším poprvé —

VILMA: Však to taky netrvá dlouho. Uvědomila jsem si to vlastně až dnes, když jsem viděla způsob, jakým ses v ústavu zachránil. Tak bezostyšně a přede všemi nabídnout primáři donašečství! A teď se ještě ke všemu ty — dobrovolný a veřejně deklarovaný konfident — odvažuješ mne, nevinnou a oddanou, obvinít z donašečství — a to ještě na tebe! Chápeš tu absurditu? Co se to s tebou stalo? Neposedl tě skutečně nějaký ďábel? Ten člověk ti popletl

hlavu — bůhví co ti napovídal — bůhví jaké čáry na tobě zkouší —

Foustka vstane a začne podrážděně přecházet po místnosti.

FOUSTKA: Tak abys věděla: nic na mně nezkouší, jen mi pomáhá poznat lépe sebe sama a čelit všemu špatnému, co ve mně dřímá! Dále: to moje konfidentsví, jak to nazýváš, byl pro mne nejen jediný způsob jak zachránit sebe, ale zároveň jediný způsob jak pomoci i jemu! Budou-li vědět, že ho mám pod kontrolou, dají mu pokoj. A do třetice: to podezření, že se o něm dozvěděli od tebe, jsem prostě nemohl před tebou zamlčovat — co by to pak bylo mezi námi za vztah? Mohlas to říct třeba v nějakém afektu — neúmyslně — před někým, komu jsi omylem důvěřovala — nebo někde, kde to mohl někdo nepovoláný slyšet —

VILMA: Nic jsem nikde neřkla úmyslně ani omylem a na tvém podezření mi nevradí, žeš ho vyslovil, ani žeš ho vyslovil tak neomaleně, což se teď — už pozdě — pokoušíš napravit, ale že tě vůbec napadlo! Jsi-li schopen si něco takového o mně jen vteřinu myslet, pak opravdu nemá cenu, abychom spolu byli —

Pauza; Foustka sklíčeně dosedne do křesílka a civí tupě před sebe.

FOUSTKA: Jsem vůl, že jsem ti něco říkal — všechno vzděky tak blbě zkazím — co si bez tebe počnu? Nejraději bych se neviděl —

VILMA: Ještě se nakonec lituj!

FOUSTKA: Vzpomínáš, co jsme si kdysi řekli na té hrázi pod jilmy?

VILMA: Tu hráz sem netahej, stejně ti to není nic platné: příliš jsi mi ublížil, než aby to mohla napravit manipulace s našimi vzpomínkami. A vůbec: o něco jsem tě žádala —

FOUSTKA: Myslíš jako, abych odešel?

VILMA: Přesně tak!

FOUSTKA: Čekáš tanečníka, vid'?

VILMA: Nikoho nečekám, chci být prostě sama!

Krátká pauza; pak Foustka náhle vyskočí, přiběhne k Vilmě, povolí jí hrubě na postel a uchopí dívce pod krkem.

FOUSTKA (*temným hlasem*): Lžeš, couru!

VILMA (*vykřikne hrůzou*): Pomóc!

Foustka začne Vilmu škrtit. Vtom se ozve zvonek. Foustka Vilmu ihned pustí, zmateně od ní uskočí, okamžik bezradně stojí, pak pomalu zamíří ke křesílku a posléze do něj opět těžce dosedne. Vilma vstane, rychle se trochu upraví, načechá přistoupí ke dveřím a otevře je. Za nimi stojí Tanečník s kytičkou fialek za zády.

TANEČNÍK: Promiň, že tě ruším tak pozdě — přinesl jsem ti tady jenom —

Tanečník podá Vilmě fialky.

VILMA: Díky! Pojď dál, prosím tě, a zůstaň tady —

Tanečník pohlédne překvapeně na Vilmu a pak na Foustku, zhrouceného v křesílku a civícího nepřítomně před sebe. Rozpačitá pauza.

Není mu dobře, víš — mám trochu strach —

TANEČNÍK: Nějaká srdeční slabost?

VILMA: Asi —

TANEČNÍK: Tak bychom si mohli mezitím trochu zatančit, co říkáš? Třeba by ho to rozptýlilo —
Opona padá.

Konec osmého obrazu

Devátý obraz

Na scéně je opět Foustkův byt. Když se otevře opona, je tu pouze Foustka v županu a zamýšleně přechází po místnosti. Po delší chvíli někdo zaklepe na dveře. Foustka se zarazí, okamžik váhá.

FOUSTKA (*zvolá*): Kdo je?

HOUBOVÁ (*za scénou*): To jsem já, pane doktore —

FOUSTKA (*volá*): Pojďte dál, paní Houbová —

Vstoupí Houbová.

HOUBOVÁ: Máte tu návštěvu —

FOUSTKA: Já? Koho?

HOUBOVÁ: No zase ten — no však víte — co tak to —

FOUSTKA: Smrdí?

HOUBOVÁ: Jo —

FOUSTKA: Ať jde dál —

Krátká pauza; Houbová rozpačitě stojí.

No co je?

HOUBOVÁ: Pane doktore —

FOUSTKA: Stalo se něco?

HOUBOVÁ: Jsem jen hloupá ženská — vím, že se nehodí, abych vám v něčem radila —

FOUSTKA: O co vám jde?

HOUBOVÁ: Nezlobte se, ale já bych na vašem místě tomu člověku nevěřila! Já to nedovedu vysvětlit — nevím ani, co s vámi má — mám z něj jenom takový nějaký divný pocit —

FOUSTKA: Minule jste ho sem sama pustila!

HOUBOVÁ: Protože jsem se ho bála —

FOUSTKA: Připouštím, že vypadá podezřele, ale v jádře je neškodný — nebo přesněji: je příliš bezvýznamný na to, aby mohl vážněji škodit —

HOUBOVÁ: Máte to zapotřebí — s takovými lidmi se stýkat? Vy?

FOUSTKA: Paní Houbová, jsem dospělý člověk a vím přece, co dělám!

HOUBOVÁ: Když já mám o vás strach! Chápejte mě, pamtuji vás jako tříletého caparta — sama děti nemám —

FOUSTKA: No dobře, dobře, děkuji vám za vaši starost, chápu ji a vážím si jí, myslím ale, že v tomhle případě skutečně není na místě. Pusťte ho sem a už na to nemyslete —

Houbová odejde, dveře nechá pootvřené.

HOUBOVÁ (za scénou): Prosím, pane —

Vstoupí Fistula se svým pytlíkem v ruce. Houbová za ním ještě nahlédne do místnosti, starostlivě zakrouťí hlavou a zavře. Fistula se blbě šklebí, hrne se rovnou k pohovce, sedne si, zuje si boty, ze svého pytlíku vyndá bačkory, obuje si je, boty uloží do pytlíku, který pak položí na pohovku vedle sebe. Vzhledne k Foustkovi a zasklebí se.

FISTULA: Tak co?

FOUSTKA: Co — co?

FISTULA: Čekám, kdy začnete svou obvyklou písničku —

FOUSTKA: Jakou písničku?

FISTULA: Že mám okamžitě odejít a tak —

Foustka se projde zamýšleně po místnosti, náčež usedne za svůj stůl.

FOUSTKA: Tak poslyšte! Za prvé: pochopil jsem, že vás se zbavit prostě nelze, a že tudíž nemá smysl ztráčet čas úsilím, které je předem odsouzeno k nezdaru. Za druhé: aniž bych jakkoli přečeňoval vaše — jak říkáte — stimulační vlivy, dospěl jsem k názoru, že čas s vámi strávený nemusí pro mne přece jen být úplně ztracený — když už musím být já objektem vám, proč byste nemohl konečně být na oplátku vy objektem mně? Anebo neznel snad váš původní návrh tak, že mi nabízáte nahlédnout do své praxe, pokud vám za to zaručím určité krytí? Rozhodl jsem se, že váš návrh přijmu —

FISTULA: Věděl jsem, že se k tomu dopracujete, což bylo jedním z důvodů mé neodbytnosti. Jsem rád, že tato neodbytnost přináší konečně plody. Ale abych zas nebyl příliš skromný: rozhodnutí, které jste mi právě vyjevil, nepřičítám jen své vytrvalosti, ale i nepochybným úspěchům, k nimž naše spolupráce vede —

FOUSTKA: Jaké úspěchy tím zase myslíte?

FISTULA: Nejenže jste se udržel v ústavu, ale svou pozici jste tam dokonce upevnil. S radostí přitom konstatuji, že v tomto případě jste se už dokázal vyhnout i Smíchovského kompenzačnímu syndromu, což je známkou zřetelného pokroku —

FOUSTKA: Pokud tím chcete říct, že jsem ztratil všechny své mravní zásady a otevřel se čemukoliv, co si umanete ve mně probudit, tak se velice pletete. Jsem stále týž, jen jsem získal svými nedávnými zkušenostmi více chladné sebekontroly, která mi umožňuje vždy přesně vědět, odkud až kam mohu v tom či onom směru — být jakkoli pro

mne novém — jít, aniž bych riskoval, že se dostím něčeho, čeho bych mohl později hořce litovat —

Fistula trochu zneklidní, oštvá se, rozhlíží se.

Co je s vámi?

FISTULA: Ale nic, nic —

FOUSTKA: Vypadáte, jako byste se bál, což je stav, který u vás neznám a který by mne u vás obzvlášť zarážel právě teď, po výslovném příslibu krytí, kterého se vám ode mne dostalo —

Fistula si zuje bačkory, oběma rukama si drbe chodidla, přitom vzdychá.
Bolí?

FISTULA: To nic — to přejde —

Fistula si po chvíli opět obuje bačkory. Pak se na jednu rozchechtá.

FOUSTKA: Co je tady k smíchu?

FISTULA: Můžu být zcela upřímný?

FOUSTKA: Poslužte si —

FISTULA: Vy!

FOUSTKA: Cože? Já jsem vám k smíchu? Nejste trochu drzí?

Fistula zváží a zahledí se do země. Po chvíli náhle vzhledne k Foustkovi.

FISTULA: Tak podívejte, pane doktore! Že jste se zachránil drobnou ničemností, je samo o sobě v pořádku, vždyť přesně to byl postup, k němuž jsme vás s Haajahem —

FOUSTKA: S kým?

FISTULA: S Haajahem, duchem politiky, vedli. Méně je v pořádku, že jste přitom zapomněl na pravidla hry!

FOUSTKA: Na jaká pravidla? Jaké hry? O čem to, k čertu, mluvíte?

FISTULA: Vy nemáte pocit, že i naše spolupráce má svá pravidla? Bourejte si skupule, jak vám líbo — jak

víte, takové počínání vždy a ze zásady vítám. Podvádět ale i toho, kdo vás po této vzrušující, ba řekl bych přímo revoluční cestě vede, to byste přece jen asi neměli! I revoluce má své zákony! Minule jste mi řekl, že jsem ďábel. Představte si na okamžik, že bych jim skutečně byl! Jak myslíte, že bych asi reagoval na váš diletantský pokus mě obelstít?

FOUSTKA: Já se vás přece nepokouším obelstít —

FISTULA: Pokud jsme si to výslovně neslibili, ze situace rozhodně vyplynulo, že nebudeme o své spolupráci s nikým mluvit, a tím méně o ní referovat instancím, které ji nepřejí nic dobrého. Dalo by se dokonce říct, že jsme si začli — byť s přirozenou zdrženlivostí — důvěřovat. Jestli vám ne-došel vnitřní smysl těchto aspektů naší úmluvy a rozhodli jste se jí vysmát, pak jste udělal svou první vážnou chybu. Přečetl jste toho přece dost, a musíte tedy vědět, že i v našich sférách jsou meze, které nelze překročit, ba že právě zde, kde se hraje o tolik, je příkaz jejich nepřekročitelnosti mimořádně přísný. Copak ne-chápete, že jsme-li schopni si zahrávat s celým světem, pak jen a jen proto, že se opíráme o kon-takty, s nimiž si zahrávat prostě nelze? Obelhávat lháře je dobré, obelhávat pravdomluvného je přípustné, ale obelhávat samu instanci, která nám k tomuto obelhávání dává sílu a předem nás v této věci vybavuje beztrestností — to věru už beztrestně nejde! Tamten (*ukáže nahoru*) zahrnuje člověka množstvím nedodržitelných příkazů, a nezbývá mu tudíž než občas odpouštět. Jiní naopak člověka od všech těch nedodržitelných příkazů osvobozují, díky čemuž jsou pochopitelně i zcela zbaveni nutnosti, příležitosti a posleze vůbec schopnosti odpouštět. Ale

i kdyby toho nebylo, zradu dohody, která všechny tu bezbřehou svobodu otevírá, by stejně odpustit nemohli: vždyť takovým odpouštěním by se zbořil celý jejich svět! Anebo není snad jedinou zárukou svobody od všech závazků závazek věrnosti autoritě, která nám takovou svobodu dává? Porozuměl jste mi?

Foustka, který byl během Fistolovy řeči stále nervóznější, vstane a přechází po místnosti; dělá pauzu; Fistula ho pozorně sleduje. Pak se Foustka náhle zastaví za svým stolem, opře se o něj jako o řečnickou katedru a obrátí se k Fistolovi.

FOUSTKA: Já vám porozuměl dobře, obávám se však, že vy jste neporozuměl mně!

FISTULA: Ale!

FOUSTKA: Příslib, na který zřejmě narážíte, můžete vnímat jako pokus o zradu jen proto, že nevíte, proč jsem ho s klidným svědomím učinil a učinit mohl!

FISTULA: Udělal jste to, abyste vyvázl —

FOUSTKA: Jistě, ale jaké by to bylo vyvážnutí, kdyby bylo zaplacenou zradou! Na hlavu padlý zase nejsem! Mohl jsem to příslibit jen proto, že jsem byl od první chvíle pevně rozhodnut svůj příslib nejen nedodržovat, ale postavení, které mi vybudoval, zároveň šikovně využívat — přirozeně za průběžných konzultací s vámi — v našem duchu a v náš prospěch, to znamená získávat kontrolu nad jejich informacemi, a přitom je zaplavovat našimi dezinformacemi; zahlazovat jim pravé stopy, a přitom je zaměštrávat lichými; zachraňovat jejich prostřednictvím ty z nás, kdo jsou ohroženi, a potápět ty, kdo nás ohrožují — a tím vším sloužit naší věci jako náš člověk ukrytý v samém lůně našeho nepřítele, ba co víc, přímo v čele toho nepřítelova oddělení,

které je k boji proti nám určeno! Překvapuje mě a mrzí, že jste můj záměr ihned nepochopil a neocenil —

Foustka usedne. Fistula vyskočí, začne se chechtat a divoce křepčít po místnosti. Pak se náhle zarazí a zcela věčně se obrátí k Foustkovi.

FISTULA: I když jste si tuhle koncepci vymyslel až teď, přistupuji na ni, abych vám dal poslední šanci. I v našem prostředí lze odpouštět a dávat příležitost k nápravě; tvrdil-li jsem před chvílí opak, pak pouze proto, abych vás vystrašil, přiměl tím k této vaší už zcela nedvojsmyslné nabídce, a umožnil vám tak zachránit se nad samým okrajem propasti. Jak zřejmo, k vašemu velkému štěstí skutečně nejsem ďábel: zrada, která vám u mne prošla, byť jen jednou a naposled, u něj by vám rozhodně neprošla!

Foustkovi se viditelně uleví, neovládne se, přistoupí k Fistolovi a obejme ho. Fistula odskočí, začne jektat zuby a třít si rychle paže.

Člověče, vy snad máte sto pod nulou!

FOUSTKA (se směje): Tolik ne —

Opona padá.

Konec devátého obrazu

Desátý obraz

herecký projev, nejsou jim nijak zdůrazňovány nebo komentovány, vše probíhá naopak tak, jako by jich vůbec nebylo. Delší pauza. Pak se zprava vynoří Lorencová s koštětem v podpaží, přejde scénu směrem ke stolků, kde si pak nalévá do sklenky nějaký nápoj. Pauza.

FOUSTKA: Nevíš, jestli tu je už primář?

LORENCOVÁ: Nevím —

Pauza; Lorencová dopije, odloží sklenku a zmizí vlevo. Po chvíli ji lze zahlédnout v pozadí, jak tančí sama se svým koštětem. Pauza. Pak zleva vejde Zástupce.

ZÁSTUPCE: Neviděl jste Petrušku?

FOUSTKA: Tady nebyla —

*Zástupce zakroučí nechápavě hlavou a zmizí vpravo. Po chvíli ho lze zahlédnout v pozadí, kde se sólově pohupuje v rytmu tance. Foustka vstane, přejde ke stolků a najeje si do sklenky nápoj. Zprava přicházejí Primář a Kotrlý, kteří se drží za ruce. Pokud nebude určeno jinak, budou se tak držet po celý obraz. Primář, v obzvlášť výrazném převleku za dábla, má na hlavě rohy. Primář a Kotrlý nevěnují Foustkovi pozornost a zastaví se uprostřed scény; Foustka je od stolků pozoruje. PRIMÁŘ (ke Kotrlému): Kde to vlastně umístíš? Tady ně-
kde?*

KOTRLÝ: Myslel jsem, že bych to dal do altánku —

PRIMÁŘ: To by šlo, bude to lepší i z bezpečnostních důvodů —

KOTRLÝ: Podpálím sítu v zahradnické boudě, pak to nenápadně přinesu — pár minut trvá, než se to zahřeje — uložím to do altánku a za chvílku uvidíš —
Primář a Kotrlý zamíří doleva.

FOUSTKA: Pane primáři —

Primář a Kotrlý se zastaví.

PRIMÁŘ: Co je, pane kolego?

*Na scéně je opět zahrada ústavu. Až na to, že lavička je nyní napravo a stůl s nápoji nalevo, je tu vše stejné jako ve třetím obraze, včetně osvětlení. Když se otevře opona, hudba se týměž způsobem, jako na začátku třetího obrazu ztiší a promění; i tentokrát bude — pokud nebude uvedeno jinak — podbarvovat celý obraz. Na scéně je Milenka, Milenec a Foustka. Milenka a Milenec spolu tančí v pozadí, kde budou spolu tančit nepřetržitě skoro po celý obraz, takže jejich altánek je nyní prázdný; Foustka sedí zamýšleně na lavičce. Všichni tři mají kostýmy v duchu „magické koncepce“ večírku; Foustka má tradiční divadelní úbor Fausta. Nebudou-li kostýmy, kostýmní doplňky či masky v textu konkrétněji popsány, platí pro všechny postavy, které se postupně objevují na scéně, že jsou oblečeny a případně nalíčeny v tomto duchu, přičemž zůstává zcela na inscenátorech, jak bude ta která postava pojata nebo čím bude její převlek inspirován. Zřejmě by se tu měly objevit některé z nejznámějších a nejobvyklejších motivů, tradičně v divadle u „pekelné“ či „čarodějnické“ tematiky používaných, jako je například dominance černé a rudé barvy, bohatsví různých přívěsků a amuletů, rozčepýřené dámské pa-
ruky, ocasy, kopyta a řetězy čertů atd. Převleky nijak neovlivňují*

FOUSTKA: Měl byste chvílku čas?

PRIMÁŘ: Nezlobte se, pane kolego, ale teď rozhodně ne — *Primář a Kotrlý zmizí vlevo. Po chvíli je lze zahlédnout v pozadí, jak spolu tančí. Foustka se svou sklenkou přejde zamýšleně zpět k lavičce a posadí se. Hudba se výrazně zesílí, zní nějaké notoricky známé tango, například Tango milonga. Zleva vběhnou na scénu Vilma s Tanečníkem a začnou spolu provádět jakési složitě tangové figury. Jejich hlavním tvůrcem je Tanečník, zřejmě skutečný profesionál, který s Vilinou všelijak důmyslně smýká po scéně. Foustka na ně vyjeveně civí. Po chvíli tango vyvrcholí a Vilma s Tanečníkem provedou závěrečnou figuru. Hudba se ztiší a promění plynule zase v něco jiného. Vilma a Tanečník jsou udušňáni, ale šťastni, drží se za ruce a usmívají se na sebe.*

FOUSTKA: Bavíte se dobře?

VILMA: Jak vidíš —

Zleva vejde Zástupce, který mezitím opustil parket.

ZÁSTUPCE: Neviděli jste Petrušku?

VILMA: Tady nebyla —

Zástupce zakroučí nechápavě hlavou a zmizí vpravo. Po chvíli ho lze zahlédnout v pozadí, kde se solově pohupuje v rytmu tance. Vilma uchopí Tanečnicka za ruku a odvádí ho, oba zmizí vpravo. Po chvíli je lze zahlédnout v pozadí při tan-ci. Foustka vstane, přejde ke stolku a naleje si do sklenky nápoj. Zprava přicházejí Primář a Kotrlý, kteří mezitím opustili parket, drží se za ruce. Nevěnují Foustkovi pozornost a zastaví se uprostřed scény; Foustka je od stolku pozoruje.

KOTRLÝ (k Primáři): Jak poznám, kdy je na to ta pravá chvíle?

PRIMÁŘ: To nějak odhadneš, když tak ti dám znamení.

Mám jinou starost —

KOTRLÝ: Jakou?

PRIMÁŘ: Můžeš mi skutečně zaručit, že se něco nestane?

KOTRLÝ: Co by se mělo stát?

PRIMÁŘ: No, že se třeba někdo neudusí — nebo že něco nechytne —

KOTRLÝ: Neboj —

Primář a Kotrlý zamíří doleva.

FOUSTKA: Pane primáři —

Primář a Kotrlý se zastaví.

PRIMÁŘ: Co je, pane kolego?

FOUSTKA: Chápu, že teď máte spoustu jiných starostí, ale nezdržím vás dlouho a jsem si jist, že věc, o kterou jde, vás bude zajímat —

PRIMÁŘ: Nezlobte se, ale teď to skutečně nejde —

Vtom vstoupí zprava Tajemník, dojde k Primáři, nahně se k němu a dlouze mu něco šeptá do ucha. Primář pokyvuje hlavou. Během Tajemníkova šeptání vstoupí zprava Lorencová, která mezitím opustila parket, v ruce má své koště, zůstane stát napravo u lavičky a hledí na Tajemníka. Po delší chvíli Tajemník skončí; Primář ještě jednou přikývne, načech zmizí s Kotrlým vlevo. Po chvíli je lze zahlédnout v pozadí, jak spolu tančí. Tajemník zamíří doprava, přímo proti Lorencové. Ta se na něj usmívá, on se těsně před ní zastaví, chvílku na sebe upřeně hledí, pak Tajemník, aniž z ní spustí zrak, odejde Lorencové koště, významně ho položí na zem, načech Lorencovou obejmě. Ona ho také obejmě, okamžik si hledí zblízka zjihle do očí, pak se začnou líbat. Když se od sebe po chvíli odtrhnou, zmizí spolu, držíce se navzájem v pase, vpravo. Po chvíli je lze zahlédnout v pozadí při tanci.

Fouстка se svou sklenkou přejde zamýšleně zpět k lavičce a posadí se. Náhle zpozorní a naslouchá: za scénou je slyšet divčí hlas, zpívající na melodii hudby, která právě zní, Oféliinu píseň z Hamleta.

MARKĚTA (zpívá za scénou):

Už nikdy se mi nevrátí?
Už nikdy se mi nevrátí?
Ne, nikdy. Už je pod drnem.
Jdi taky snít svůj věčný sen.

Zleva se vynoří Markéta. Je bosa, má rozpuštěné vlasy, na hlavě věneček z polního kvítí, na sobě bílou noční košili dole s velkým razítkem Psychiatric. Pomalu se blíží, zpívající, k Foustkovi, který vylekaně vstal.

(zpívá) Ne, nikdy se ti nevrátí.

Měl vousy bílé jako sníh
a vlasy světlé jako len.

Už dávno, dávno je tentam
a já tu marně naříkám.

Bůh mu přej sladký věčný sen.

FOUSTKA (zvolá): Markéto!

MARKĚTA: Kde jenom je ten krásný dánský princ?

Fouстка před Markétou vyděšeně ustupuje, ona jde za ním, pomalu obchází v kruhu scénu.

FOUSTKA: Kde se tu, proboha, berěš? Utekla jsi?

MARKĚTA: Řekněte mu, prosím, až ho uvidíte, že to všechno nemůže být jen tak samo sebou, ale že se za tím musí skrývat jakási hlubší vůle bytí, světa a přírody k tomu, aby —

FOUSTKA: Markéto, poznáváš mě? To jsem přece já, Jindřich —

MARKĚTA: Anebo to snad nepůsobí tak, jako by si kosmos přímo předsevzal, že jednoho dne sám sebe takto našima očima spatří a otázky, které si tu teď spolu klademe, takto si našimi ústy položí?

FOUSTKA: Měla by ses vrátit — vyléčí tě — všechno bude zase dobré — uvidíš —

MARKĚTA (zpívá): Pověz mi, jak mám rozpoznat, že je tvá láska pravá.

Má chudou čapku, v ruce hůl
a bosa pokulhává.

Markéta zmizí vpravo, za scénou ještě chvíli doznívá její vzdalující se zpěv, už beze slov. Fouстка přejde vzrušeně ke stolku, rychle si nalezje do sklenky nápoj, sklenku naráz vypije a znovu si do ní nalévá. Zprava přicházejí Primář a Kotrly, kteří mezitím opustili parket, drží se za ruce. Nevěnují Foustkovi pozornost, zaujati svým hovorem.

PRIMÁŘ (ke Kotrlymu): Jistě se pokusil přinejmenším si s tebou zatančit —

KOTRLY: Nech toho, prosím tě! Nedokážeš se bavit o něčem zajímavějším?

PRIMÁŘ: Pokusil, nebo nepokusil?

KOTRLY: Když to chceš vědět, tak ano! A víc už ti neřeknu ani slovo —

Primář a Kotrly prošli zvolna scénou a míří na levo pryč.

FOUSTKA: Pane primáři —

Primář a Kotrly se zastaví.

PRIMÁŘ: Co je, pane kolego?

Vtom se napravo z křoví za lavičkou ozve bolestný výkřik.

NEUWIRTH (za scénou): Au!

Primář, Kotrly i Fouстка překvapeně pohlédnou k lavičce. Z křoví se vynoří Neuwirth, drží se za ucho, zřejmě zraněné, a stěná.

KOTRLY: Copak se ti stalo, Lojzo?

NEUWIRTH: Ale nic —

PRIMÁŘ: Máte něco s uchem?

Neuwirth přikývne.

KOTRLÝ: Kouslo tě něco?

Neuwirth přikývne a ukáže hlavou ke křoví, z něhož se před chvílkou vynořil a z něhož se teď rozpacitě vynořuje Petruška. Upravuje si nervózně vlasy a kostým. Primář a Kotrlý na sebe významně pohlédnou a uculují se. Neuwirth, s rukou na uchu a sténaje, se odšourá vpravo a zmizí. Petruška plaše přeběhne doleva ke stolku a nalévá si trochu se třesoucí rukou nápoj, který pak spěšně pije. Primář a Kotrlý chtějí odejít.

FOUSTKA: Pane primáři —

Primář a Kotrlý se zastaví.

PRIMÁŘ: Co je, pane kolego?

Vtom zleva vejde Zástupce. Petrušku, krytou Foustkou, zprvu nevidí.

ZÁSTUPCE: Nevidíte jste Petrušku?

Petruška přistoupí k Zástupci, usměje se na něj a bere ho za ruku; od té chvíle se budou držet jako dříve.

Kdes byla, bobku?

Petruška Zástupci cosi šeptá, on pozorně naslouchá, nakonec uspokojeně přikývne. Primář a Kotrlý chtějí odejít.

FOUSTKA: Pane primáři —

Primář a Kotrlý se zastaví.

PRIMÁŘ: Co je, pane kolego?

FOUSTKA: Chápu, že teď máte spoustu jiných starostí, ale já bych na druhé straně — poučen tím, co se stalo — nerad něco zanedbal — mám totiž určitě poznatky — už jsem to dal i na papír —

Foustka se prohledává, hledá zřejmě svůj papír. Primář a Zástupce na sebe významně pohlédnou a pak popojdou — vedouce si za ruku první Kotrlého a druhý Petrušku — ke středu scény, kde všichni čtyři bezděky utvoří jakýsi půlkruh kolem Foustky. Krátká pauza.

PRIMÁŘ: Nehleďte to —

Foustka překvapeně pohlédne na Primáře, pak se rozhledne po ostatních. Kratší napjatá pauza.

FOUSTKA: Myslel jsem, že —

Opět napjatá pauza, kterou posléze přeruší Primář ostrým hlasem.

PRIMÁŘ: Nezajímá mě, co jste si myslel, nezajímá mě váš papír, nezajímá mě vy. Komedie totiž, vážený pane, skončila!

FOUSTKA: Nerozumím vám — jaká komedie?

PRIMÁŘ: Velmi jste se přecenil a velmi jste nás podcenil, máje nás za větší pitomce, než jsme —

ZÁSTUPCE: Pořád ještě nerozumíte?

FOUSTKA: Ne —

PRIMÁŘ: Dobrá, tak vám to řeknu přímo: věděli jsme samozřejmě od začátku, co si o nás myslíte, že svou loajalitu pouze předstíráte a že své pravé zájmy a názory před námi skrýváte. Přesto jsme se rozhodli dát vám poslední příležitost, a tvářice se, že věříme té vaší báchorce o úmyslu pracovat pro nás v terénu, byli jsme zvědaví, jak se po té lekci a svém domnělém vyváznutí zachováte a zda se přece jen nevzpamatujete. Vy jste ale na tuto naši podanou ruku vzápětí hanebně plivl, čímž jste definitivně rozhodl sám o sobě.

FOUSTKA: To není pravda!

PRIMÁŘ: Dobře víte, že je!

FOUSTKA: Tak mi to dokažte!

PRIMÁŘ (*k Zástupci*): Vyhovíme mu?

ZÁSTUPCE: Přimlouvám se za to —

Primář ostře hvízane na prsty. Z altánku, v němž byl zřejmě po celou dobu skryt tak, že ho nebylo vidět, vyskočí Fistula. Když ho Foustka spatří, lekne se. Fistula rychle dopajdá k Primáři.

FISTULA (*k Primáři*): Prál sis, šéfe?

PRIMÁŘ: Co ti řekl, když jsi byl včera u něj?

FISTULA: Že bude naoko pracovat zpravodajsky pro tebe, ve skutečnosti však bude — společen s těmi, proti nimž bojuješ — tvou zpravodajskou službu všemožně mařit. Řekl doslova, že bude našim — rozuměj: jejich — člověkem v lůně nepřítelů —

FOUSTKA (vykřikne): Lže!

PRIMÁŘ: Co jste to řekl! Můžete to opakovat?

FOUSTKA: Že lže —

PRIMÁŘ: Co si to, člověče, dovolujete? Jak se opovažujete o mém mnohaletém důvěrném osobním příteli a jednom z našich nejlepších externích spolupracovníků říct, že lže? Nám Fistula nikdy nelže! Přesně to jsem právě chtěl říct, pane primáři. Nám Fistula nikdy nelže!

Zleva přicházejí Lorencová s Tajemníkem a zprava současně Milenka s Milencem, kteří všichni mezitím opustili parket; oba páry se drží za ruce. Přidruží se k ostatním tak, že nenásilně rozšíří na obou stranách půlkruh, v jehož středu stojí Foustka.

FOUSTKA: Takže Fistula byl přece jen provokatér, kterého jste na mne nasadil, abyste mě zkoušel. Že ho já, blbec, hned nevyhodil! Vilmo, omlouvám se ti za své absurdní podezření, kvůli kterému jsem tě ztratil! Paní Houbová, omlouvám se vám, samozřejmě byla pravda na vaší straně!

PRIMÁŘ (k Fistolovi): S kým to mluví?

FISTULA: Jeho bytná, šéfe —

PRIMÁŘ: Nejste přirozeně jediný člověk na světě, který mě zajímá. Každého si zkouším a divil byste se, jak dlouho — ve srovnání s vašim triviálním případem — někdy trvá, než se doberu pravdy, ať už té či oné!

FOUSTKA (k Fistolovi): Tak jsem vám přece jen naletěl —
FISTULA: Promiňte, pane doktore — (K Primáři) Je ještě doktor?

PRIMÁŘ: Serem na to —

FISTULA: Promiňte, pane doktore, ale dopouštíte se opět simplifikace! Celou dobu jsem vám přece různými náznaky i přímo dával na srozuměnou, že máte různé alternativy a že jedině vy sám jste strůjcem svého osudu! Nenaletěl jste mně, ale sám sobě, totiž své vlastní pýše, která vám namlouvala, že to dokážete hrát současně na všechny strany a že vám to projde! Anebo si nezpomínáte, jak jsem vám zešíroka vysvětloval, že nějakou autoritu — ať už jakoukoli — člověk respektovat musí, nechce-li špatně dopadnout? A že i revoluce má své zákony? Jasněji vám dát najevo, jak se věci ve skutečnosti mají, jsem už snad ani nemohl! Mé svědomí je čisté, udělal jsem, co se dalo, korektněji by mé poslání snad ani splnit nešlo! Že jste nic nepochopil, je holt vaše smůla —

PRIMÁŘ: Fistula má, jako vždycky, pravdu. Nelze sloužit všem najednou a zároveň všechny podvádět! Nelze ze všech stran jen brát a na žádnou nic nedávat! Člověk prostě někým patřit musí!

ZÁSTUPCE: Přesně to jsem právě chtěl říct, pane primáři! Člověk prostě někým patřit musí!

Hudba se výrazně zesílí, zní opět tango, které už znělo. Zároveň přibíhají zleva Vilma a zprava Tanečník, kteří mezitím opustili parket. Proběhnou mezi přítomnými do středu scény, kde se chytanou a provedou opět jakousi komplikovanou tangovou figuru, při níž Tanečník Vilmu ohne dozadu tak, že se téměř dotkne temenem podlahy. Hudba se hned zase ztiší a Vilma s Tanečníkem, držíce se rovněž za ruce jako všechny ostatní páry, se nenásilně včlení do jejich půlkruhu.

FOUSTKA: Je to paradoxní, že až teď, kdy jsem definitivně prohrál a mé poznání mi už k ničemu není,

začínám tomu všemu rozumět! Fistula má pravdu: byl jsem domýšlivý blázen, který si myslel, že může z ďábla těžit, a přitom se mu nemusí upsat! Jenomže ďábla, jak známo, obelstít nelze! Zprava přichází Neuwirth s velkou náplastí na uchu a zleva zároveň přibíhá Markéta. Když spatří Neuwirtha, zvolá na něj.

MARKÉTA (volá): Tatičku!

Markéta běží k Neuwirthovi a uchopí ho za ruku; on je trochu v rozpacích. I oni se bezděčně stanou součástí vzniklého půlkruhu.

FISTULA: Pozor, pozor! Já přece neříkám — a netrdil jsem to dokonce ani při realizaci té provokace — že existuje nějaký ďábel!

FOUSTKA: Ale já to říkám! A je dokonce tady mezi námi! FISTULA: To jako myslíte mě?

FOUSTKA: Vy jste jen subordinovaný čertík!

PRIMÁŘ: Znáám vaše názory, Foustka, a chápu tudíž i tuhle vaši metaforu. Skrže mne chcete obvinít moderní vědu a označit ji za pravý zdroj všeho zla. Že to je tak?

FOUSTKA: Není! Chci skrze vás obvinít pýchu netolerantní, všehoschopné a jen sebe samu milující moci, která vědy používá jen jak šikovného luku na vybití všeho, co ji ohrožuje, to znamená všechno, co neodvovzuje svou autoritu od této moci anebo co se vztahuje k nějaké od ní neodvozené autoritě!

PRIMÁŘ: To byl váš odkaz tomuto světu, Foustka?

FOUSTKA: Ano!

PRIMÁŘ: Na mé gusto byl trochu banální. V zemích bez cenzury dnes trouší takové věci podél své cesty životem každý zručnější sportovní novinář! Odkaz je ovšem odkaz a já vám předvedu svou upíranou mi tolerantnost tím, že přes své výhrady vaši závěti zatleskám!

Primář začne lehoučtě tleskat, všichni ostatní se k němu postupně přidávají. Zároveň se zesiluje hudba, je to velice tvrdý, divoký a podmanivý rock. Bylo by dobré, kdyby šlo o nějakou důmyslnou obměnu hudby, která zněla před představením a o pauzách, respektive kdyby byla aspoň cítit určitá motivická spojitost tohoto divokého finále s hudbou provázející od počátku představení. Tleskání se záhy stane rytmické a podřídí se hudbě, která je stále silnější a posléze téměř ohlušující. Všichni přítomní mimo Foustku zvolna, ale stále viditelněji začínají sugestivní hudebě podléhat. Nejdříve se při tleskání zároveň lehce rytmicky vrtí, pohupují a natřásají, což plynule přerůstá v tanec. Nejprve tančí přítomní individuálně, pak ve dvojicích a nakonec všichni dohromady. Tanec je stále divočejší, až se promění v bláznivý orgiastický mumraj či rej. Foustka se ho neúčastní, jen se zmateně motá a plete mezi tanečnickými, kteří do něj různě vrážejí, takže on ztrácí jakoukoli orientaci a nemůže odtud ani utéct, jak by zřejmě chtěl. Z reje se vytratil Kotrlý, který nyní přináší jakousi mísu, na níž plápolá oheň. Klikkuje s ní mezi tanečnickými ve snaze probojovat se k altánku a mísu tam odložit, což se mu nakonec podaří. Zároveň se mu ale cestou podařilo zapálit Foustkovi plášť, takže do celého toho mumraje přibyl nový chaotizující prvek v podobě hořícího Foustky, který už zcela panicky pobíhá po scéně. Krátce nato zaplaví vše hustý čpavý dým, řinoucí se z altánku, kam umístil Kotrlý svou mísu. Hudba burácí, na scéně není nic vidět. V míře, v jaké se toho inscenátoři odváží, proniká dým i do hlediště. Po chvíli hudba náhle ustane, rozsvítí se hlediště, dým se rozplyne a ukáže se, že mezitím spadla opona. Po kratičkém tichu se

rozezní — už ve snesitelné hlasitosti — co možná nejobanálnější komerční hudba. Nevypudí-li dým či hra sama všechny diváky a zůstanou-li v hledišti někteří, kteří budou i tleskat, nechť se jako první a sám děkuje publiku hasič v příslušné uniformě, s přílbou na hlavě a hasicím přístrojem v ruce.

Konec desátého obrazu

Konec hry

Oféliina píseň ze Shakespearova Hamleta je citována v překladu Zdeňka Urbánka.